



NAMAZA GİTMENİN ÂDÂBI

Yazan:

eş-Şeyh Muhammed bin Abdülvahhab

Yayınlayan:

İlmî Araştırmalar, Fetvâ, Dâvet ve İrşâd
Dâireleri Başkanlığı. Tercüme ve Yayın İdaresi

ALLAH İÇİN VAKİFTİR

Riyad - Suudi Arabistan

1987



NAMAZA GİTMENİN ÂDÂBI

Yazan:

eş-Şeyh Muhammed bin Abdülvahhab

Yayınlayan:

**İlmî Araştırmalar, Fetvâ, Dâvet ve İrşâd
Dâireleri Başkanlığı. Tercüme ve Yayın İdaresi**

ALLAH İÇİN VAKİFTİR

Riyad - Suudi Arabistan

1987



“NAMAZA GİTMENİN ÂDABI”

Hamd Allaha, salat ve selam Allah’ın elçisi Peygamberimiz Muhammede, âline ashabına ve hidayetine yapışanlara olsun.

Müceddid İmam, Şeyhul-İslam Muhammed ibn Abdulvehhab “Allah sevab ve ecrini çoğaltsın” yazdığı “Namaza gitmenin âdâbı ve adlı bu eseri, konuları, Ahmed Bin Hanbel mezhebine göre en güzel şekilde açıklayan fıkıh eserlerinden biridir. Nitekim yazar araştırma yoluna giderek, ancak delili sabit olmuş hükümleri zikretmekle yetinmiştir.

Bu kitab’ın hacmi küçük olmasına rağmen, şüphesiz namaz’ın hükümlerini öğrenmek ve bilinmesi gerekli olan; camaatle namaz, imamlık, imama uyma, sehiv ve tilavet secdelerinin izahı, sünnet olan namazlar, vitir ve teravih namazları ile namaz’ın kılınması mekruh olan vakitlerle ilgili konuları kapsamlı bir şekilde sunmuştur.

Ayrıca, Cuma ile iki bayram namazlarını, Allah'tan yağmur istenirken ve güneş tutulduğunda kılınacak namazlar ve özürlüler'in namazları ile hastalık ve korkulu durumlarda kılınacak namazları da bütün ayrıntılarıyla açıklamıştır. Bunları iyice açıkladıktan sonra zekâtın hükümlerini, kimlere farz olduğunu, zekâtı gerektiren mal miktarının ne olduğunu, zekâtı kimin toplayacağını, kim ne sarfedileceğini de açıklamış, ayrıca nafilâ sadakaya teşvik etmiş ve onun faziletini açıklamıştır. Sonra oruç'un hükümlerini açıklamaya geçmiş ve farz ve nafilâ oruçlarla ilgili herşeyi açıklamış ve bu konuda gereken herşeyi zikretmiştir. Bu faydalı kısa risalenin her bölümünde, taat'a ve ibadete teşvik edici şeyleri zikretmiş ayrıca, kendilerine uyulması ve onlar gibi amel edilmesi için selefi salihîn'in gidişatına ve ilim ve amellerine dair faydalı bazı bilgileri ilave etmiştir. Bu kitabın ibadetler konusundaki muhtasar (küçük) eserlerin en faydalısı ve en çok ilim ihtiva edeni, üslûbu en güzel, ifadeleri en açık, en faydalı, açıklamaları en noksansız olanı alması sebebiyle, Suudi Hükümetinin- Allah Hicaz'da ve başkayerlerde, onun saadetini ve idaresini dâim kılsın-okullarında dört, beş ve altıncı sınıflardaki öğrencilere okutulmasını kararlaştırdık. Bu küçük eser anlattığımız gibi son derece kıymetli olduğu için, en-Necîb eş-Şeyh Ömer Abdulcebbar, müslümanlar eserden faydalansın diye, hemen bunu basmaya girişti. Allah onu hayırla mükâfatlandırsın.

Muhammed b. Abdilaziz b. Mânî'.

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla

NAMAZA GİTMENİN ÂDÂBI

Abdest alıp saygı ile namaza gitmek sünnettir. Çünkü Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “Sizden biriniz güzelce (eksiksiz olarak) abdestini alıp mescid’e gitmek için çıkarsa, parmaklarını birbirine kenetlemesin. Çünkü o andan itibaren namazda sayılır.”

Evinden çıkınca, namazdan başka bir amaçla olsa bile şu duâyı okuması da sünnettir:

(بِسْمِ اللَّهِ آمَنْتُ بِاللَّهِ، اَعْتَصِمْتُ بِاللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِكَ اَنْ اُضِلَّ اَوْ اُضِلَّ اَوْ اُزِلَّ اَوْ اُزِلَّ اَوْ اُظْلِمَ اَوْ اُظْلِمَ اَوْ اُجْهَلَ اَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ،

(Açıklaması: Allah'ın adıyla. Allah'a iman ettim, O'na sarıldım, O'na tevekkül ettim. Güç ve kuvvetimiz ancak Allaha'tandır. Allah! doğru yoldan sapmaktan veya başkasını saptırmaktan ayağımın kaymasından veya başkasının ayağının kaymasına sebep olmaktan, haksızlık etmekten veya haksızlığa uğramaktan, cahillik etmekten veya başkasının bana karşı cahillik etmesinden sana sığınırım.) Namaza, ağır ve vakarlı bir şekilde gitmesi de sünnettir. Çünkü Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur.”

Kâmeti duyunca vakarınızı bozmadan yürüyün: Yetiştiginizi (imamla beraber) kılın yetişmediğinizi de (imam selam verdikten sonra) tamamlayın.”

Namaza giderken adımlarını küçük atarak duâ etmesi de sünnettir:

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْأَلُكَ بِحَقِّ السَّائِلِيْنَ عَلَيْكَ وَبِحَقِّ مَمْشَايَ
هَذَا فَاِنِّيْ لَمْ اُخْرَجْ اَشْرًا وَلَا بَطْرًا وَلَا رِيَاءً وَلَا سَمِيعَةً
خَرَجْتُ اَتَقَاءَ سَخَطِكَ وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِكَ اَسْأَلُكَ اَنْ تُنْقِذَنِي
مِنَ النَّارِ وَاَنْ تَغْفِرَ لِيْ ذُنُوْبِيْ جَمِيعًا اِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ
اِلَّا اَنْتَ وَيَقُوْلُ: (اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ فِيْ قَلْبِيْ نُوْرًا وَفِيْ لِسَانِيْ نُوْرًا
وَاجْعَلْ فِيْ بَصَرِيْ نُوْرًا وَفِيْ سَمْعِيْ نُوْرًا وَاَمَامِيْ نُوْرًا وَخَلْفِيْ
نُوْرًا وَعَنْ يَمِيْنِيْ نُوْرًا وَعَنْ شِمَالِيْ نُوْرًا وَفَوْقِيْ نُوْرًا وَتَحْتِيْ
نُوْرًا اَللّٰهُمَّ اَعْطِنِيْ نُوْرًا) (1)

(1) “Allah’ım, senden dileyenlerin hakkı için...” ifadesinin geçtiği bu hadis hakkında, Şeyh-ül İslâm İbn-i Teymiyye “Sahih değildir” demiştir. Diğer hadis alimleri ise, hadisin senedinde Atıyyet-ül Avfî’nin bulunduğunu, kendisinin şif ve müdellis bir ravi olup nakline itibar edilemeyeceğini söylemişlerdir. Buna rağmen hadisin sahih olduğu farzedilirse manası “Allahım, dileyenlere karşılık verdiğin ve yürüyüşüme mükâfat bahsettiğin için...” şeklindedir.

Bu hadis -Allah’a yaratıklardan herhangi birinin hakkı için dua etmek caiz olmadığından- huccet olmaz.

(Açıklaması: Allahım! Senden dileyenlerin hakkı için ve (namaza) şu yürüyüşümün hakkı için Senden rahmet dilerim. Şüphesiz ben kötülük, kibir, riya veya şöhret gayesiyle çıkmadım; ancak Senin gazabından korunmak ve rızanı kazanmak gayesiyle çıktım.

Ateşten beni kurtarmanı ve bütün günahlarımı bağışlamayı Senden diliyorum. Şüphesiz günahları ancak Sen bağışlarsın.” Şöyle dua etmesi de sünnettir:

“Allahım! kalbime nur ver, dilime nur ver, gözüme nur ver, kulağıma nur ver önüme, arkama, sağıma, soluma üstüme ve altına nur ver. Allahım! bana nur ver ve nurumu artır.”

Mescide giderken sağ ayakla girip şu duayı okumak müstahabtır:

(بِسْمِ اللَّهِ أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ وَبِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ وَسُلْطَانِهِ
الْقَدِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ
اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ)

Allah’ın adıyla girer, kovulmuş şeytandan, Ulu Allaha kerim yüzüne ve ezeli saltanatına sığınırım. Allahım! Muhammed’e rahmet et. Allahım! günahlarımı bağışla ve bana rahmetin’in kapılarını aç.”

(وَأَفْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ)

Çıkarken sol ayakla çıkar ve Allah'ım bana lütûf kapılarını aç!" der. Mescide girdiğinde, oturmadan önce iki rekât sünnet kılar. Çünkü Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur; "Sizden biriniz mescide girince iki rekât namaz kılmadan oturmasın."

Mescidte bulunduğu sırada dünya ile ilgili laflara dalmadan Allah'ı anmakla vaktini geçirsın veya sussun.

Başkasına eziyet etmediği veya abdesti bozulmadığı takdirde bu şekilde mescidte bulunduğu sürece, namazdaymış gibi sevabı yazılır. Meleklerle ona duâ ederler.

NAMAZ'IN KILINIŞ ŞEKLİ

Müezzin “kad kâmeti’s -Salât” dediği sırada İmam mescidte ise veya imam’ı gördüğünde namaza durmak müstahabtır.

“İftitah tekbirinden önce bir şey okuyormusunuz? diye İmam Ahmed’e sorulmuş O da “Hayır, Çünkü okunduğuna dâir Peygamber (SAV) ve ashabından bir-şey naklolunmadı,” demiştir.

Sonra imam cemâat’ın topuk ve omuzlarını bir hıza getirmek sûretiyle, safları düzeltir.

Ön saftan başlamak üzere safları, sırayla tamamlamak, cemaatı birbirlerine yaklaştırp sıklaştırmak ve aradaki boşlukları doldurmak sünnettir.

Her saf’ın sağ tarafında durmak daha faziletlidir. Keza, (ilmi ve Kur’an’ı ezberlemiş olması sebebiyle) daha faziletli olanın, İmam’a yakın durması da sünnettir. Çünkü Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “İçinizden aklı başında olanlarınız bana yakın dursun.” Erkeklerin saflarının sevabı en çok olanı birincisi, en az olanı da sonuncusudur. Kadınların saflarının sevabı en çok olanı sonuncusu, en az olanı da birincisidir.”

Ayağa kalkmaya gücü yeten, ayakta iken “Allahü Ekber” der. Bunun yerine başka birşey söylenmesi caiz değildir. Tekbirle namaza başlamaktaki hikmet, huzurunda durulan Yüce Allah’ın Yüceliğini hatırlayıp huşû ile namazını kılmak içindir.

Eğer “Allah” veya “Ekber”in hemzelerini uzatarak “Âllah” veya “Eekber” derse yahut “Ekbâr” olarak okursa namazı olmaz.

Dilsiz ise namaza giriş tekbirini dilini oynatmadan, içinden getirir. Bu kimse namazda okuyacağı Kur’ân’ı tesbih ve diğer zikirleri de aynı şekilde içinden okur.

Hz. Peygamber [SAV]in “İmam tekbir getirince, siz de tekbir getirin. Samiallahu limen hamideh deyince, siz de “Rabbena ve lekel-hamd” deyin” hadisinde buyurduğu üzere, imamın, yüksek sesle tekbir getirip “Samiâllahû limen hamidehû” demesi sünnettir.

İmama uyan veya yalnız başına namaz kılan, tekbiri içinden gizli alır.

Tekbir alırken mazereti yoksa parmaklarını birbirine bitiştirip ellerini açar ve ellerin içi kibleye karşı gelecek şekilde omuzlarının hizasına kadar kaldırır.

“et-tehiyyâtu” esnasında şehadet parmağıyla işaret etmek, Allah’ın birliğine işaret etmek olduğu gibi, (iftitah tekbirinde) elleri kaldırmak ta kul ile Allah’ın arasındaki perdenin kaldırılmasına işarettir.

Sonra sağ elini sol elinin üzerine bileğini kavrayacak şekilde göbeğin altından bağlar.

Bu şekilde el bağlamak Aziz ve Celil olan Allah’ın huzurunda tevazu göstermek anlamına gelir.

et-tahiyyatu” hariç, namaz’ın diğer bütün durumlarında secde yerine bakmak müstahaptır. Oturduğunda ise şehadet parmağına bakar.

Sonra “Subhaneke” duâsını gizli olarak şöyle okur:

«سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ ، وَبِحَمْدِكَ ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ ،
وَتَعَالَى جَدُّكَ ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ» .

Açıklaması:

“Sübhâneke Allâhumme”: Allahım! Yüce Celaline layık şekilde Seni her türlü kusurdan tenzih ederim.

“Ve bihamdike”: Tesbih ile beraber hamdi de sana mahsus kılarım.

“Ve tebareke’smuke”: Senin adın uludur.

“Ve teâlâ Cedduke”: Azamet’in de çok yücedir.

“Velâ ilahe gayruke”: Ne Gökte ne de yerde senden başka tapılan hak ilah yoktur.

(Kur’ân okumadan önce) Hadisle sabit olmuş her türlü duayı okumak caizdir.

Sonra içinden istiâze yapar yani “Eûzubillâhi miş-şeydanirracim = Kovulmuş şeytandan Allaha sığınırım” der. Hz. Peygamber’den rivâyet edilen hangi şekille istiâze ederse etsin güzeldir. Ardından “Besmeleyi” gizli olarak okur.

Besmele, fatiha veya diğer sûrelerden bir âyet değildir. Ancak “Tevbe Suresi” hariç, Fatiha’nın başında ve diğer sureler arasında yer alan bir âyettir.

Onu gerek Süleyman (Âleyhis’selâm” yazdığı için gerek Peygamber [SAV]’in yaptığından dolayı, bütün kitaplar’ın başında yazmak sünnettir.

Ayriyeten her işin başında “Besmele” çekilir. Çünkü besmele şeytanı kovar.

İmam Ahmed şöyle demiştir: “Besmele şiirler’in başında ve şiirle birarada yazılmaz.”

Sonra Fatihayı tertible âyetler’in düzenini bozmadan, şeddelerine riâyet ederek okur.

Hız. Peygamber (SAV)’in Fâtiha okumayan’ın namazı yoktur.” hadisinde buyurduğu üzere her rekâtta Fatiha’nın okunması farzdır.

Ayrıyeten Fatiha suresi, ilahiyat (Allah’la ilgili konular), âhiret Peygamberlik, İslam esasları ve kader’in isbatını ihtiva ettiği için, “Kur’ân’ın ana (sure)si” olarak adlandırılır. (Fatiha’nın) ilk iki âyeti ilahiyâta delâlet eder.

“Maliki yevmiddin” ahirete, “iyyâke na’budu ve iyyâke nesta’in” emir, yasak, tevekkül ve bunların tamamının Allah’a halis kılınmasına delâlet eder.

Aynı zamanda (fatiha’da) hak yoluna ve kendilerine uyulan hak yolun önderlerine dikkat çekilip sapık ve azgın olanlar’ın yollarına karşı da uyarıda bulunulmaktadır.

Peygamber (SAV)in okuyuşuna uygun olması için, Fatihada her ayetten sonra durmak müstahabtır.

Fatiha, Kurân’daki en yüce sûredir. Kurânda en yüce âyet ise “Âyetel-kürsîdir” Bu âyette on bir şedde vardır.

Aşırı derece şedde yapmak ve medleri uzatmak mekruhtur.

“Âmin” ifadesin’in Kurândan olmadığı anlaşılsın diye Fatihadan sonra kısa bir sûre susar sonra “Âmin” der.

Anlamı: “Allahım kabûl buyur” demektir.

Kur'ân'ın açık okunduğu namazlarda imam ve cemaat açıktan "âmin" derler.

Semura(r.a.)nın rivayet ettiği hadiste nakledildiği üzere Kur'ân'ın açıktan okunduğu namazlarda Fatihadan sonra imam'ın susması mûstahabtır.

Fatihayı bilmeyenler'in öğrenmeleri zorunludur. Gücü yettiği halde öğrenmeyen'in namazı sahih (doğru) değildir.

Ebu Davud ve Tirmizî'nin rivâyet ettikleri bir hadise göre Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: (Kurândan ezbere bildiğin varsa oku, ezber'in yoksa Allaha hamd et, tehlil ve tekbir getir, sonra rûkû et"

Bu hadis gereğince Fatiha ve Kur'ân'dan ezbere bir şey bilmeyenin şu duâyı okuması gereklidir: (Sûbhallah velhamdülillâh velâ ilahe illa'llah vallahu Ekber.) (Açıklaması: Allahı tesbih eder, hamd ederim. Ondan başka hak ilah yoktur. O, her şeyden büyüktür.) Sonra içinden "Besmeleyi" okur. Ardından da bir sureyi tamamen okur.

Tek bir âyet okursa o da yeterlidir. Fakat İmam Ahmed, okunacak bu tek bir âyetin uzun olmasını müstahab görmüştür.

Namaz dışında Kur'ân okuduğu zaman "Besmeleyi" isterse açık isterse gizli okur.

Sabah namazında "Kâf" suresinden başlayan uzun mufassal surelerden okunur. Çünkü Hz. Evs şöyle demiştir: Muhammed (SAV)'in ashâbına, Kurân'ı okurken nasıl bir bölümlemeye gittiklerini sordum!, Onlar da: "Üç, beş, yedi, dokuz, onbir ve on üç sûreden müte-

şekil bölümlere ayırıyoruz. Mufassal ise, tek bir bölümdür.” dediler.

Yolculuk, hastalık ve bunlara benzer ma’zeret olmaksızın sabah namazında kısa surelerden okumak mekruhtur.

Akşam namazında ise kısa surelerden okunur. Hz. Peygamber (SAV) akşam namazında “Âraf” suresini okuduğu için arasına uzun sûrelerden okunabilir.

Eğer mazereti yoksa diğer namazlarda orta uzunluk-taki surelerden okur. Mazareti varsa daha kısa surelerden okuyabilir.

Kadın, yabancı birisinin işitmemesi şartıyla kıraetin açık olduğu namazlarda açık okuyabilir.

Gece nafil namazı kılan çevresindekileri dikkate alır; sesli okuyuşundan rahatsız olan varsa gizli okur ama kendisini dinlemek isteyenler olursa açık okur.

Eğer açık kıraatli namazda gizli okursa veya gizli kıraatli namazda açık okursa, (okumayı kesmeden) doğru olan şekilde devam eder.

Ayetler’in tertibi şer’i nasla sabit olduğundan sırası-na göre okumak vacibtir.

Fakat sureler’in tertibi ulema’nın çoğunluğuna göre nasla sabit olmayıp içtihadla sabit olmuştur.

Bundan dolayı sureler’in sırası dikkate alınmadan okunabilir yine bundan dolayı sahabeler’in Mushafları sûreler’in

tertibî yönünden birbirinden farklı olmuştur. İmam Ahmed, Hamza ve Kisâi'nin kıraatleri ile Ebu Âmr'ın "İdğamu'l-kebir'i (büyük idğam'ı)" için mekruh demiştir.

Kıraeti rükû tekbiriyle bitıştirmemek için kıraetten sonra nefes alıncaya kadar bir süre durur, sonra ellerini daha önce kaldırdığı gibi yukarıya kaldırıp tekbirle rükûa varır. Ellerini diz kapaklarının üzerine koyar ve parmakları açık olarak diz kapakları kavrır.

Baş ile vücut bir doğrultuda düz bulundurulur, Hz. Aîşe'nin, hadisinde buyrulduğu üzere, baş ne öne eğilir ne de yukarıya kaldırılır.

Ebu Humeyd'in hadisi gereğince de dirsekleri karnından ayırıp uzaklaştırır.

Müslim'in Hüzeyfe'den naklettiği hadis gereğince, rükû'da (Sübhan Rabbîyel-âzîm = Ulu olan Rabbimi tesbih ederim) der.

Bu tesbih'in mükemmel olması için, en az üç defa yapılması ve en çok on defa tekrarlanması gerekir. Secde de söylenen "Sübhan Rabbî-yelâla"nın hükmü de aynıdır.

Peygamber (SAV) mûsade etmediği için rükû ve secde de Kurân okunmaz.

Sonra rûkûdan başını kaldırarak önceki gibi ellerini yukarıya kaldırıp ve gerek imam gerek yalnız başına namaz kılan kimse, vacib olarak “Samiâllahu limen hamidehü” derler. Buradaki “semi’a”nın manası “kabul buyurdu” demektir.

Rükûdan tamamen doğrulup azalar durduktan sonra şu tesbihi okur:

«رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ»

dilerse şunu da ilave eder:

«أَهْلُ الشَّاءِ وَالْمَجْدِ أَحَقُّ مَا قَالَ الْعَبْدُ وَكَلْنَا لَكَ عَبْدُ لَا مَانِعَ

لِمَا أُعْطِيتَ وَلَا مُعْطِي لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ»

(Açıklamaları: Allah kendisine hamd edeni işitir. Ey Rab-bimiz! Sana gökler ve yer dolusu, ve dilediğin şeylerin dolusu kadar hamd-ü senâlar olsun.” “Sen övgü ve yüceliğe layıksın. Kulun söylediği (övgüye) en fazla layık olan sensin. Hepimiz senin kulunuz. Allahım! Senin verdiğine engel olacak hiç bir kuvvet yok. Vermediğininide verecek yoktur. Servet sahibinin serveti senin katında (lütfün olmadıkça) fayda etmez.”

Bu tesbih yerine rivayet edilmiş olan başka tesbihleri de okuyabilir.

Arzu ederse “Rebbena lekel-hamd”ı başında “vav” harfi olmadan da okuyabilir.

Ebu Saîd ve başkalarından nakledilen hadisler gereğince, imama rûkûda yetişen o rekâtı imamla beraber kılmış olur.

Sonra ellerini yukarıya kaldırmaksızın tekbir alarak secdeye varır.

Secdeye varırken, önce dizlerini sonra ellerini daha sonra yüzünü yere koyar; alnını, burnunu ve ellerin’in iç kısımlarını yere iyice dokunacak şekilde koyar. Her iki ayağını dikerek ayak parmakların’ın iç kısımlarını yere dokundurarak kıble yönüne dönük bulundurur.

Bu yedi âza üzerine secde etmek farzdır. Namaz kılan yere ellerin iç kısımlarını dokundurmak ellerini, yummadan fakat parmaklarını birbirine bitiştirerek kıbleye karşı bulundurup, kolların dirseklerini yerden kaldırmak müstahabtır.

Namaz’ın huşûnu giderdiğinden dolayı aşırı sıcak ve aşırı soğuk yerde namaz kılmak mekruhtur.

Secdeye varanın, kollarını yanlarından karnını oyluklarından, oylukları bacaklarından uzak bulundurması, ayrıca ellerini omuzlarının hizasına koyup, dizlerin ve ayakların arasını açması sünnettir.

Sonra tekbir getirerek başını secdeden kaldırır. Ebu Hûmeyd’in Peygamber (SAV)in namaz kılma şekline dâir naklettiği hadis gereğince, şöyle oturur: Sol ayağını yan yatırıp üzerine oturur, sağ ayak dikilerek yandan dışarı

çıkarılır, parmaklar'ın içini yere değdirip kibleye doğru çevirir. (Bu şekildeki oturuşa “iftirâş” denir.)

Otururken parmaklar bitişik olarak elleri normal şekilde dizlerinin üzerine koyar ve “Rabb’ığfirli” der. Ancak daha fazla duâ etmenin bir mahzuru yoktur. Çünkü Ebû Dâvud’un Hz. Abbas’tan naklettiği üzere Peygamber (SAV) iki secde arasında “Rabbîğfirli ve’rhamnî vehdinî verzuknî ve âfinî” diye dua ederdi.

(Açıklaması: “Allahım: Beni affet, bana rahmet et, doğru yola ilet, bana rızık ve âfiyet ver.”)

Sonra ikinci secdeye varır birinci secdede yaptığını aynen yapar. Dilerse secdede duâ eder. Çünkü Müslim’in naklettiği üzere Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “Secdede çok duâ ediniz. Çünkü oradaki duânız kabûle şayandır.”

Yine İmam Müslim Ebu Hûreyre’den Hz. Peygamber’in (SAV) secdede şöyle duâ ettiğini rivayet etmiştir:

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ دِقَّةً وَجَلَّةً

وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ وَعَلَانِيَتَهُ وَسِرَّهُ»

(Allahım: Günahlarımın hepsini, küçüğünü, büyüğünü evvelini sonunu, gizli ve açık olanlarını lütfunla mağfi-ret buyur.)

Sonra tekbirle başını secdeden kaldırır.

Vâhil’in naklettiği hadis gereğince, ayağa kalkarken dizlerine dayanarak, ayaklar'ın ucu üzerinde kalkar. Ancak ihtiyar, hasta ve zayıf olan özür sahiblerine zor gelirse onlar müstesnadır.

Sonra ikinci rekât'ı kılar. Sübhaneke ile tahrime tek-biri hariç, birinci rekâtta yaptığının aynısını yapar. "Sübhaneke" ile tahrimeyi birinci rekâtta söylememiş bile olsa, bunları ikinci rekatta okuması gerekmez. Et-tahiyatu'yu okumak için daha önce anlatıldığı gibi oturur. Ellerini ayaklarının üzerine koyar, parmaklar bitişik olarak sol eli açık tutar ve kibleye karşı koyar. Sağ elin de serçe ve yüzük parmakları yumar, orta parmakla baş parmağını halka gibi yapar. Sonra "Ettahiyatu" duasını gizli okuyarak, okuma esnasında sağ elin şehadet parmağıyla Allah'ı birlediğine işaret eder.

Namazda ve namaz dışında duâ ederken aynı şekilde şehadet parmağıyla işaret edebilir. Çünkü Ebu Davud'un naklettiği üzere Abdullah ıbn Zübeyr şöyle demiştir: Peygamber (SAV) duâ ederken parmağıyla işaret eder ve parmağını hareket ettirmezdi.

Sonra et-tahiyâtü'yu şöyle okur:

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَطَيِّبَاتُ السَّلَامِ
عَلَيْكَ اَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ
عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ
اِلَّا اللهُ وَاشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُهُ

(Açıklaması: Her türlü ta'zim her türlü övgüler, duâlar, bütün güzel işler, ibadetler Allaha mahsustur. Ey Peygamber selam sana. Allah'ın rahmet ve bereketi sana, selam bize ve Allah'ın iyi kullarına olsun. Şehadet ederim ki. Allahtan başka ilah yoktur. Yine şehâdet ederim ki, Muhammed Allah'ın kulu ve elçisidir.

Peygamber (SAV)dan sabit olan her türlü ettahiyatu duasını okumak câizdir. Fakat ettahiyatu'ya başka duâ ilave etmeden kısa okumak daha uygundur.

Bu birinci oturuştur. Eğer namaz iki rekâtlı ise ayrıca Peygamber (SAV)e salavat okuyarak şöyle der:

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ
مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ،
وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى
آلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ،

Allahım: İbrahim ailesine rahmet ettiğin gibi, Muhammede ve Muhammed âilesine rahmet et. Doğrusu sen övgüye layıksın yücesin.

İbrahim âilesine bereketler verdiğin gibi Muhammede ve Muhammed âilesine de bereketler ver. Doğrusu sen övgüye, yüceliğe layıksın.

Peygamber (SAV) den nakledilen her türlü salavatı okumak caizdir.

Âli Muhammed: Peygamber (SAV)in ehli beyti yani hâne halkıdır. “et-tahiyyât” yani her türlü ta’zim Allah’ın hakkı ve mülküdür, demektir.

“es-salavât” duâlar, demektir.

“et-tayyibât” salih ameller” demektir.

Selâm, duâ anlamında olduğu için, Allah’a selam verilemez ancak övülür ve ta’zim edilir.

Peygamber (SAV) dışında başka bir şahısa salat okumak (duâ etmek), fazla olmamak, bazı kişilere has bir özellik haline getirmemek ve sadece bazı sahabeyi kasdetmemek kaydıyla caizdir.

Namaz dışında Peygamber (SAV)e salât ve selam etmek sünnettir. Özellikle adı anıldığı zaman, Cuma günü ve gecesinde dahada gereklidir.

Salavattan sonra şu duâyı okumak sünnettir:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ
وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ
الْمَسِيحِ الدُّجَالِ»

(Allahım! Cehennem ve kabir azabından, hayat’ın ölümün ve deccal’in fitnesinden sana sığınırım. Eğer ima-

ma uyanlara zor gelmeyecekse, başka türlü dua etmek de güzeldir. Çünkü Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “Kişi (salavatlardan sonra) hoşuna giden duâlardan dinlediğini seçer” Namazda özel bir şahısa duâ etmek de caizdir. Çünkü Peygamber (SAV) mekkedeki zülme uğrayan, ezilen müslümanlara duâ ederdi.

Namaz’ın son oturuşunda önce sağ tarafa selam vererek “Esselâmû Aleyküm ve Rahmetullah” der. Sol tarafa da aynı selamı verir. Selam verirken başını sağ tarafa ve sol tarafa çevirmek sünnettir. Fakat soluna selam verirken, yanakları görülecek şekilde başını daha fazla çevirir. İmam, yalnız birinci selamı yüksek sesle verir. İmam’ın dışında herkes iki selamı da gizli verirler.

Selâm’ı fazla uzatmadan kısa kesmek yani selam verirken sesini fazla uzatmamak sünnettir. Sağa ve sola doğru selam verirken, kalbinden namazdan çıkmaya ve aynı zamanda hafaza meleklerine ve hazır olan camâata selam vermeye niyet eder.

Namaz iki rekâtтан fazla ise birinci “ettahiyatu” dan sonra ayaklarının uç kısmına dayanıp, tekbir alarak ayağa kalkar.

Namaz’ın kalan kısmını önceki iki rekâtı kıldığı şekilde kılar. Ancak kalan kısımda okuyacağı sûreleri gizli okur ve fâtiha’dan sonra zammı sûre okumaz.

Eğer fatihayı açık okursa veya zammı sure ilave ederse mekruh değildir. Sonra ikinci “ettahiyatu” da şöyle oturur:

Sol ayağını yan yatırıp, sağ ayağını diker ve her iki ayağını sağ tarafından dışarı çıkarıp kalçasının üzerine

oturur. Bu şekilde oturmağa “teverrûk” denir.

Sonra daha önce okuduğu “ettehiyatı”yu ve Peygamber (SAV)’e salavatı okur, sonra duâ eder ve selam verir.

İmam selamdan sonra kibleye karşı fazla oturmadan sağından veya solundan camâata döner.

Peygamber (SAV); “Ben imaminizim rukûa ve secdeye varırken ve mescidten ayrılıncaya kadar beni bekleyin” hadisinde buyurduğu üzere, cemâat imamdan önce camiden çıkmamalıdır.

Eğer erkeklerle beraber kadınlar da namaz kılıyorsa mescidten çıkan kadınlara yetişmemek için erkekler bir müddet beklerler.

Namaz’ın ardından Allah’ı anmak, duâ ve istiğfar etmek sünnettir. Bundan dolayı üç defa “Estağfiru’llah” der sonra şu şekilde dua eder:

اَللّٰهُمَّ اَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ
وَالْاِكْرَامِ لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ
الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا
بِاللهِ لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ وَلَا نَعْبُدُ اِلَّا اِيَّاهُ لَهُ النِّعْمَةُ وَلَهُ الْفَضْلُ
وَلَهُ الثَّنَاءُ الْحُسْنُ لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ
كَرِهَ الْكَافِرُونَ: «اَللّٰهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا اَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا
مَنْعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجِدِّ مِنْكَ الْجِدُّ»

(Açıklaması: “Allahım! Sen selamsın (barış ve güven verensin) Selam senden gelir. Ey haşmet ve ikram sahibi, Senin şan’ın Yücedir. Allahdan başka ilah yoktur, birdir, eşi yoktur. Mülk onundur, hamd O’na mahsustur ve O her şeye kadirdir. Güç ve kuvvetimiz ancak Allah dandır. Allahtan başka ilah yoktur ve O’ndan başkasına da ibadet etmeyiz. Nimet ve fazilet O’nundur. Güzel övgüler de O’na mahsustur. Allah’tan başka ilah yoktur. Kafirlerin hoşuna gitmese de dini yalnız Allaha mahsus kılarız.

(Allahım! Senin verdiğine engel olabilecek hiç bir kuvvet yok, vermediğini verecek te yoktur. Servet sahibin’in serveti Senin lütfün olmadıkça fayda vermez.) Sonra otuz üç kere “Sübhana’llah”, otuz üç kere “Elhamdûli’llah”, otuz üç kere “Allahû Ekber” der.

Yüzüncüde

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ
وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»

der.

Sabah ve akşam namazlar’ın ardından kimseyle konuşmadan önce yedi defa “Allahım! beni cehennem ateşinden koru” der.

Duâyı gizli yapmak ve Peygamber (SAV) den gelen duaları okumak daha faziletlidir.

Duâlar son derece edep ve huşû ile gafletten uzak olarak, ümit ve korku ile yapılır. Çünkü Peygamber (SAV)

şöyle buyurmuştur: “Gafletli kalpten duâ kabul olunmaz”.

Dua ederken, Allah’ın isimleri, sıfatları ve tevhid’i hürmetine dua edilir.

Duâ için icabet vakitleri gözetilir. Bu vakitler şunlardır:

Gecenin son üçte biri ezan ile kâmet arası, farz namazlarından sonrası ve Cuma gününün son vakti. Duâ eden kişi, ben çok duâ ettim fakat kabul olunmadı deyip, dua’nın kabulü için acele etmeden, daima duanın kabulü için bekler.

Kendi duasına cemaat da “amin” diyorsa, bu esnada sırf kendisine dua etmesi mekruhtur; bunun dışında değildir. Duayı yüksek sesle yapmak da mekruhtur.

Namazda az olsa dahi başını sağa ve sola çevirmek ve gökyüzüne bakmak mekruhtur.

Dikilmiş bir puta, veya bir insana ve lamba olsa dahi ateşe karşı namaz kılmak, ayrıca secdede kollarını yere sermek mekruhtur. Küçük ve büyük haceti olup sıkıştığı yahut önünde yemek hazır bulunup iştahı çektiği zaman namaza başlanmaz, böyle durumlarda camâat’i kaçırsa bile namazını te’hir eder. Namazda çakıltaşlarını elleriyle temizlemek parmaklarını birbirine kenetlemek, otururken ellerin üzerine dayanmak, sakalıyla oynamak saçını toplamak (örmek) ve elbisesinin ucunu katlamak mekruhtur. Esnediği zaman mümkün mertebe kendini tutar, tutamazsa elini ağzının üzerine koyar.

Namaz esnasında özür olmaksızın toprağı düzeltmek te mekruhtur.

Namaz ister farz ister nafil olsun, kim namazı kılanın önünden geçerse, iterek de olsa mutlaka geri çevrilir. Geçen, ister insan ister başka şey olsun.

Namaz kılanın önünde geçen geri dönmezse, birar yürümüş olsa dahi namaz kılanın ona vurması caizdir.

Namaz kılan ile önündeki sütün (engel) arasından geçmek, sütün yoksa önünden geçmek haramdır.

Namazda yılan, akrep ve pire öldürmek, elbise veya sarığını düzeltmek, bir şeyi kaldırıp yere koymak ve önemli bir iş için eliyle, başıyla veya gözüyle işaret etmek caizdir.

Namaza durana selam vermek mekruh değildir. O da işaretle selama mukabele edebilir.

İmam Kur'an okurken takılsa veya yanlış okusa, ona uyanlar hatasını düzeltirler.

İmam yanıldığı zaman onu uyarmak için erkekler "Sübhanallah" derler. Kadınlar da el çırpırlar.

Mescitte iken, tükürmesi veya sümürmesi icab ederse elbisesinin bir tarafına tükürür. Mescid dışında ise sol tarafına tükürür. Önüne veya sağına tükürmek mekruhtur.

Tek başına namaz kılan, birisinin önünden geçmesinden endişelenmese dahi duvar, mızrak veya eyerin sırt dayanan arka kısmı gibi yüksekçe bir şeye karşı durmadan namaz kılması mekruhtur.

Zira Hz. Peygamber (SAV) "Sizden biriniz namaz kıalarsa mutlaka bir sütünre karşı kılsın ve ona yaklaşsın" hadisinde buyurduğu üzere önündeki sütünre (engele) yaklaşması sünnettir.

Yine Peygamber'in (SAV) yaptığı gibi sûtreden biraz kenara kayar.

Şayet önüne koymak için bir şey bulamazsa önüne bir çizgi çizer. Çizginin dışından geçen olursa, mekruh olmaz.

Eğer önünde sûtresi yoksa veya onunla sûtire arasından kadın, köpek veya eşek geçerse namazı bozulur.

Namazda Kurân'ı yüzünden okumak, ayrıca okuma esnasında rahmet âyeti geçerse rahmet dilediğinde bulunması, azap âyeti geçerse Allaha sığınması caizdir.

Yüce Allah'ın: "Gönülden bağlılık ve saygı ile Allah'ın huzuruna durun." buyurduğu gereğince farz namazlarında kıyam (ayakta duruş) farzdır.

Ancak güçsüz veya çıplak olan bir şeyden korkan veya ayağa kalkmaktan âciz olan mahalle imamının arkasında namaz kılan müstesnadır.

Rükûda tahrime tekbiri alınacak kadar bir süre imama yetişen o rekât'a yetişmiş sayılır.

Tahrime tekbiri farzdır. Aynı şekilde Fatiha sûresini okumak, imam veya yalnız başına kılan için farzdır. Rükû farzdır. Çünkü Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Ey inanlar, rükû edin, secde edin."

"Ebu Hüreyre (RA)dan da şöyle rivâyet edilmiştir. "Bir adam mescide girip namaz kıldı. Sonra Peygamber (SAV)in yanına gelerek selam verdi. Peygamber (SAV) ona "Dön (tekrar) namaz kıl; çünkü sen namaz kılmadın" buyurdular. Adam üç defa aynı şekilde namazı kıldı, sonra şöyle dedi:

“Seni hak Peygamber olarak gönderene yemin ederim ki böyle kılmaktan başka türlüsünü bilmiyorum, Bana (doğrusunu) öğret.”

Bunun üzerine Peygamber (SAV) ona şöyle buyurdu: “Namaza durduğun zaman tekbir al, sonra Kur’ân’dan ezbere bildiğinden kolayına geleni oku, sonra rükûa var ve âzalar’ın tam duruncaya kadar dur, Sonra rükûdan başını kaldır ve iyice doğrul. Sonra secdeye var âzaların tam duruncaya kadar dur, sonra secdeden doğrul âzalar’ın tam duruncaya kadar otur. Daha sonra bütün namazlarında aynısını yap.” Hadisi, Kütüb-i Sitte sahipleri rivâyet etmişlerdir.

Bu ise, hadiste anlatılan hususların hiçbir sûrette terkedilemeyeceğine delil teşkil eder. Çünkü bu hususları yerine getirmek zorunlu olmasaydı câhil bedevi’den bunları yapması istenmezdi.

Geçen deliller gereğince bu rükünlerde bir sûre durmak (tuma’nine) farzdır. Hz. Hüzeyfe, rükû ve secdesini tam yapmayan bir adam gördü ama “Sen namaz kılmadın ve eğer sen bu durum üzerine ölürsen, Yüce Allah Muhammed (SAV) yarattığı fitrattan ayrı bir fitrat üzerine ölürsün” dedi.

Abdullah ibn Mesud’un şu sözü gereğince son “tahiyyât” da farzdır: “ettehiyyât” üzerimize farz olmandan önce “Esselâmu Âla’llah, Esselâmu âla Cibrîl ve Mikail” derdik. Bunun üzerine “Peygamber (SAV) öyle demeyin bunun yerine “Ettahiyatu li’llah” deyin, buyurdular.” Hadisi Nesa’î nakletmiştir, rivâyet edenler güvenilir (sika) kişilerdir.

Sehven (yanılarak) terkedilmesi mümkün olan vâcibler sekizdir:

Bunlar:

- 1- Tahrimе tekbiri hariç diğer bütün tekbirler,
- 2- İmamın veya yalnız başına namaz kılanın tesm'i (samia'llahu limen hamidehü) demesi.
- 3- Namaz kılan herkes için tahmidî (Rebbenâ ve lekellhamd) sözünü söylemek.
- 4- Rükû ve secdede Allah'ı tesbih etmek
- 6- "Rabb'ığfirli" demek.
- 7-8- Birinci ettahiyatu duası birinci oturuşu.

Bunlar'ın dışında kalanlar, namazın söz ve fiille yapılan sünnetlerdir.

Sözlü sünnetler on yedidir:

"Subhaneke" duâsı, Eûzu, Besmele, Âmin demek, dört rekatlı namazlar'ın ilk iki rekâtlarında, sabah, Cuma ve bayram namazlarında, bütün sünnet namazlarında zammı sûre okumak, yerine göre kıraeti açık veya gizli yapmak, rükûdan doğrulurken "mil'es-semâvâti vel ardi... ilah..." demek, rükû ve secde tesbihlerini bir defadan fazla okumak, (iki secde arasında) "Rabbî'ğfirli" demek, son "ettehiyyât"da istiâze etmek, (Allah'a sığınmak) Pêygamber (SAV)in ehline salavatı, Ona ve âline bereket'i (Salavâtları) okumak.

Bunlar'ın dışında kalanlar, fiili sünnetlerdir. Şunlar gibi: Tahrimе tekbirini alırken, rükûa eğilip doğrulurken, avuç açık parmaklar bitişik olarak içi kibleye karşı olacak şekilde ellerini yukarıya kaldırmak, ellerini kaldırdıktan sonra tekrar geri salmak, sağ eli sol elin üzerine

koyarak, ellerini göbek altından bağlamak, secde yerine bakmak, kıyamda ayaklarının arasını açmak, biraz bir ayağının biraz da öbür ayağın üzerine dayanmak, Kur'ân-ı ağır ağır (tecvid kurallarına uygun) okumak, İmamın namaz'ı hafif kıldırması, ve birinci rekatin ikinciden daha uzun kılmak. Rükû'da parmakları açarak ellerle dizleri kavramak, rükû'da sırtını düz bir halde tutmak, başı ile sırtını bir hizada bulundurmak, kollarını yanlardan uzaklaştırmak, secdeye varırken dizlerini ellerinden önce yere koymak, ayağa kalkarken ellerini dizlerinden önce kaldırmak, secdede alın ve burnunu tam olarak yere dokundurmak ve kollarını yanlarından, karnını oyluklardan, oyluklarını bacaklardan uzaklaştırmak, ayak araları açık halde dökerek, ayak parmaklarının iç kısımlarını yere dokundurmak; Secdeye varırken elleri, açık olarak omuzların hizasında yere koymak ve parmaklar bitişik olarak bulundurup kible yönüne döndürmek, secdede eller ve alnını yere dokundurmak, secdeden diğer rekata kalkınca oyluklara dayanarak ayakların uç kısmı üzerine ayağa kalkmak, iki secde arasında ve birinci ettahiyyât oturduğunda sağ ayağını dikip sol ayağını yan yatırmak. Son ettahiyatu da ise sol ayağını sağ taraftan dışarı çıkarıp sağ ayağını dikip kalçasının üzerine oturtmak. İki secde arası ve ettahiyatu oturduğlarında avuç açık parmaklar bitişik olarak, parmak uçları kibleye karşı olacak şekilde oylukların üzerine koymak, sağ elinin küçükparmağıyla yüzük parmağını yumarak baş parmakla orta parmağı halka haline getirip, şehadet parmağıyla işaret etmek, selam

verirken sağına ve soluna başını çevirmek ve sol tarafa daha fazla dönmek.

Sehiv secdesine gelince, İmam Ahmed, sehiv secdesinin gerektiği durumlar hakkında Peygamber (SAV)den beş şey ezberlendiğini söylemiştir: Hz. Peygamber, iki rekat kıldırınca yanlışlıkla selam vermiş ve bu yüzden sehiv secdesi yapmıştır. Kezâ fazla ve eksik kılınca ve iki rekattan sonra ettahiyatu okumadan kalkınca sehiv secdesi yapmıştır. el-Hattâbî şöyle demiştir: İlim ehli bu konuda şu beş hadise istinad ederler: Bu hadisler: İbn Mesudun iki hadisi, Ebu Said'in hadisi ile Ebu Hüreyre ve İbn Buhayne'den gelen hadislerdir.

Sehiv Secdesini namazda fazla, eksik bir şey yapmak, farz ve nafilelerde meydana gelen şüphe için yapmak meşrudur. Fakat şüphe çoğalıp evhama dönüşürse onu bırakmalıdır. Abdest, boyabdesti ve necasetten temizlenmedeki vesvesede de böyle yapılmalıdır.

Ne zaman kıyam, rükû, secde ve ettehiyata oturuşu gibi, namazdan olan bir hareketi bilerek fazladan tekrarlırsa namazı bozulur. Fakat bunu yanlış olarak yaparsa sehiv secdesi yapar. Çünkü Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: “Bir insan yanlış olarak namazında fazla veya eksik bir şey işlerse iki defa secde etsin” Hadisi Müslim nakletmiştir.

Ne zaman yanlış olduğunu hatırlarsa tekbir almadan tertibine göre namazına devam eder.

Bir rekât fazla kılan hatırlar hatırlamaz fazla kıldığı rekâtı keser ve daha önce kaldığı yerden tamamlar.

Ettahiyyatu'yu okuduktan sonra secde edip selam vermişse tekrar ettahiyyatu'yu iâde etmez.

Mesbuk (imama geç yetişen) kıldığı fazla rekât'ı geçerli saymaz. O rekât'ın fazla olduğunu bilen, Ona uymaz.

İmamı veya yalnız başına namaz kılan bir kimseyi iki kişi uyarırsa onları dinlemek gerekir. Fakat bir kişi uyarırsa ancak onun doğruluğundan emin olursa dinler yoksa dinlemez.

Çünkü Peygamber (SAV) Zül-yedeyn'in sözü için namazının tertibini bozmamıştır.

Peygamber (SAV) in namazdayken Hz. Aişeye kapıyı açması ve Ümâmeyi taşıyıp indirmesi gibi, az sayılan hareket namazı bozamaz.

Eğer namazda meşru olan bir şeyi gereken yerde okumazsa, -oturuşta fatihayı okumak ve kıyamda ettahiyyatuyu okumak gibi,- bununla namaz bozulmaz.

Peygamber (SAV)in "Sizden biriniz namaz da bir şey unutursa iki secde yapsın" sözünün genel anlamı gereğince namazda yanılınca mutlaka secde etmek gerekir.

Bilerek eksik olarak kıldığı namazını tamamlamadan selam verirse, o namaz bozulmuş olur. Fakat unutarak selam vermişse, arada fazla zaman geçmeden hatırlarsa mescidten çıkmış yahut namaz konusunda olmak üzere biraz konuşmuşsa dahi o namazı tamamlayabilir.

Eğer namazda unutarak konuşsa veya uyusa da uyurken konuşsa veyahutta Kur'an okurken farkına varmadan ağzından bir kelime çıksa namazı bozulmaz.

Namazda kahkahayla gülen'in uleman'ın oy birliğiyle namazı bozulur. Fakat tebessüm ederse bozulmaz.

Tahrime tekbiri hariç başka bir rüknü unutup ondan sonraki rekâtta Kur'ân okurken hatırlarsa bir rükünü terk etmiş olduğu önceki rekat geçersiz olur diğeri onun yerine geçer.

İmam Ahmed'in buyurduğu üzere Sübhaneke'yi unutan iade etmez, fakat kıraata başlamadan önce hatırlarsa yeniden sübhaneke'yi okur, ardından da Kur'ân'dan gerekeni okur.

Birinci et-tahiyyâtü'yu unutup ayağa kalkmışsa, Ebu Davud'un Muğire'den naklettiği hadis gereğince şayet ayağa kalkıp doğrulmamışsa geri dönüp ettahiyatu'yu yeniden okur. Fakat ayakta doğrulmuşsa geri dönmez. Bu durumda imama uyan ise imam'ın kıldığı tertibe uyar ve ettahiyatu'yu tekrar okuması gerekmez, Sehib secdesi yapar.

Rekatlar'ın sayısı konusunda şüpheye düşen kesin olarak bildiğini esas kabûl edip üzerini tamamlar. İmama uyan ise şüphelendiğinde imamın'ın kıldığını esas kabul eder.

Rükûda imama yetişip, yetişmeden önce imam başını rükûdan kaldırdı mı? diye şüpheye düşerse o rekât'ı geçerli sayılmaz.

Tek kılan kesin kanâatına göre namazının eksik olanını tamamlar. İmama uyan ise imam'ın selam'ından sonra kılar ve sehib için secde eder. İmama uyana sehib secdesi gerekmez, fakat imamı secde ederse o da ona uyar. Eğer henüz ettahiyatu'yu tamamlamamışsa, yine sehib secdesini yapar, sonra et-tahiyyâtü'yu tamamlar.

İmama geç yetişen, yanılarak imamla selam vermesinden ve imamla beraber veya yalnız başına yaptığı hatâlardan dolayı sehiv secdesi yapar.

Sehiv secdesi selamdan önce yapılır. Fakat İmrân ve Zül-yedeyn'den nakledilen hadisler gereğince bir veya birden fazla rekâtı eksik kılıp selam veren, selâmdan sonra secde eder.

Yine Hz. Ali ve İbn Mesud'tan gelen hadisler gereğince, ağır basan ihtimal üzerine namazını tamamlayanın -eğer böyle yapılmasını kabul ediyorsak- selamdan sonra secde etmesi menduptur.

Eğer selamdan önce veya sonra secdeyi unutup fazla ara vermeden hatırlarsa secde edebilir.

Sehiv secdesi ile secde esnasında ve secdeden kalkarken okunan tesbihler, aynen namaz secdesi gibidir.

NAFİLE NAMAZLAR

Ebul-abbas İbn Taymiyye) şöyle buyurmuştur: Farz namazlarını dünyada eksik kılan'ın, âhiret gününde nafîle namazları ile farz namazı tamamlanır.

Bu konuda Hz. Peygamber'e (SAV) dayanan bir hadiste vardır.

Zekat ve diğer ibadetler'in durumu da aynıdır.

Nafîleler'in en faziletlisi cihad, sonra cihat için yapılan harcamalar ve benzeri cihad'la ilgili hususlardır.

Ebu'd-Derdâ şöyle demiştir: “Âlim ile talebenin sevapları aynıdır. Bunların dışındakiler ise basit insanlardır, onlardan hiç bir hayır gelmez.”

İmam Ahmed'ten de şöyle nakledilmiştir; “Niyeti doğru olan için, ilim öğrenmek gayesiyle yola çıkmak en faziletli ibadettir.”

Yine o şöyle demiştir:

“Benim için gecenin bir bölümünü ilim müzakeresiyle geçirmek, gecenin tamamını ibadetle geçirmekten hayırlıdır.”

Yine o:

“Bir insanın, dininin gereklerini dosdoğru yerine getirecek kadar ilim öğrenmesi zorunludur” demiştir. Bunun üzerine, “Meselâ ne gibi?” diye kendisine sorulunca şöyle demiştir:

“Bilgisizliği namazına, orucuna ve diğer ibadetlerine mani olmayacak kadar bilgisi olandır.” (İlimden) sonra namaz gelir. Çünkü Peygamber (S.A.V.) şöyle buyurmuştur: “Dosdoğru olun! fakat buna aslâ güç yetiremezsiniz ve biliniz ki ibadetlerinizin en hayırlısı namazdır.”

Namazdan sonra, hastayı ziyaret, bir müslüman'ın ihtiyacını gidermek yahut insanların arasını düzeltmek gibi başka insanlara da faydası olan işler gelir. Çünkü Peygamber (S.A.V.) şöyle buyurmuştur: “İşlediğiniz ibadetlerin en hayırlısını; oruç ve namazın derecesinden daha faziletli olanını size haber vereyim mi? İnsanların arasını düzeltin, zira asıl müsîbet insanlar arasındaki iliş-

kilerin bozulmasıdır.” Tirmizi hadîsin sahih olduğunu söylemiştir.

İmam Ahmed şöyle buyurmuştur: “Cenazenin arkasında yürümek (nafile) namazdan daha faziletlidir.”

Yararı başkasına da dokunan işlerin sevabı önemine göre değişir. Mesela; ihtiyaç sahibi olan bir akrabaya maddî yardımda bulunmak, bir köleyi hürriyetine kavuşturmaktan; yine yakın akrabaya sadaka vermek kıtlık zamanı hariç yabancıya sadaka vermekten efdaldır.

Bunlardan sonra hac gelir. Enes’ten (r.a.) merfû olarak şöyle rivâyet edilmiştir: “Kim ilim öğrenmek gayesiyle evinden çıkarsa dönünceye kadar Allah yolundadır.” Tirmizî, bu hadisin hasen garib olduğunu söylemiştir.

Şeyh (İbn Teymiye) şöyle demiştir: İlim öğrenmek ve öğretmek cihada dahil olup, ondan bir bölümdür. Zilhicce’nin ilk on gününü gece gündüz ibadetle geçirmek, kişinin canını ve malını kaybetmediği bir cihadtan efdaldır.

İmam Ahmedten şöyle nakledilmiştir: Hactaki yorgunluk ve mukaddes topraklarının yüceliğinden dolayı hiç bir ibadet hac gibi olamaz. Özellikle Arafat’ta akşamüstü oluşan manzaranın İslâm’da benzeri yoktur. Bununla beraber hacta hem mal harcanır hem de beden yorulur.

Ebu Ümame’den rivayet edilen bir hadiste, bir adam Hz. Peygamber’e (S.A.V.) “Hangi ibadet daha hayırlıdır?” diye sorunca Hz. Peygamber (S.A.V.) şöyle bu-

yurmuştur: “Oruç tut, şüphesiz sevap yönünden hiç bir ibadet oruca benzemez.” Hadisi, İmam Ahmed ve başkaları hasen bir senedle nakletmişlerdir.

Şeyh (ibn Teymiyye) şöyle demiştir: Hz. Peygamber (S.A.V.) ve halifeleri, bu ibadetlerden herbirini, ihtiyaç ve faydasını gözönüne alarak yerine getirdiklerinden, bu amellerden herbiri yerine göre en faziletli amel olabilir.

İmam Ahmed’in şu sözü de buna benzer: “Bak hangi ibadet kalbini tatmin ediyorsa onu yap.”

Yine imam Ahmed tefekkürün faziletini, namaz ve sadakaya tercih etmiştir.

Onun bu sözünden kalple yapılan ibadetin beden’in diğer organlarıyla işlenen ibadetten daha faziletli olduğunu anlamak mümkündür.

Ahmed b. Hanbel’in ashâbı da bedenın kalp dışındaki diğer organlarla yapılan ibadetleri kasetmiştir.

Şu hadisler de bunu destekler: “Allah katında en sevgili ibadet, Allah için sevmek, Allah için nefret etmektir.”

“İmanın kopmayan en sağlam kulpu, Allah için sevmek ve Allah için nefret etmendir.)

Nafile namazları arasında en kuvvetlisi Güneş tutulma namazıdır. Sonra vitir namazı, sonra sabah namazının sünneti, sonra akşamın sünneti ve daha sonra diğer vakit namazlarının sünnetleri gelir.

Vitir namazının vakti yatsıdan sonra başlayarak sabaha kadar devam eder.

Geceleyn uyanabileceğinden emin olan için gecenin sonuna doğru kılmak daha faziletlidir. Aksi takdirde vitri

uyumadan önce kılar.

vitrin en azı bir rekât, en çoğu onbir rekâttır. İkinci rekâttan sonra selâm verip diğer bir rekâtı yalnız kılmak efdaldır.

Fakat Peygamber (S.A.V.)’den sahih olarak sabit olana uygun olmak şartıyla başka şekilde de kılmak da yerindedir.

Vitrin kemalinin en azı üç rekât olup iki selâmla kılmak efdaldır. Akşam namazı gibi veya tek selâmla kılınması da câizdir.

Namaz’ın sünnetleri oniki rekât olup bunları evde kılmak daha faziletlidir.

Sünnetler: Öğleden önce iki rekât, sonra iki rekât, akşamdan sora iki rekât, yatsıdan sonra iki rekât ve sabah namazından önce iki rekâttır.

Sabah’ın iki rekâtını kısa kılar. Birincide “Kafirun” ikincide “İhlas” suresini okur. Veya birinci rekâтта Bakara suresinden

﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا﴾

ayeti ve devamını ikincide de yine Bakara suresinden,

﴿قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ﴾

âyetini ve devamını okur.

Bu sünnetleri hayvan üstüneyken kılabilir.

Cumanın namazından önce sünnet yoktur. Cumadan sonra iki veya dört rekât kılınır.

Mescidte kılınan sünnet, tahiyetü'l-mescid (Mescidi selâmlama) namazının yerine geçer.

Hız. Muâviyeden nakledilen bir hadis gereğince, farz ile sünnet arasında konuşma veya ayağa kalkma gibi bir şeyle ara vermek sünnettir.

Bir takım sünnetleri kılamayanın onları kaza etmesi müstahabtır. Yine ezan ile kamet arasında nafîle kılmak da müstahabtır.

Teravih namazı Resulullah'ın (S.A.V.) kıldığı bir sünnettir ve cemaatle kılınması daha faziletlidir.

Sonradan gelen âlimlerin seleften naklettikleri üzere, teravihte kıraet açıktan okunur. "Gece namazı ikişer ikişer kılınır" hadisi gereğince, teravihte iki rekatta bir selâm verilir.

Teravih'in vakti yatsı namazının farz ve sünnetinden sonra ve Vitir'den önce olmak şartıyla tan yeri ağarınca kadar devam eder. Vitir teravihten sonra kılınır.

Teheccüd (Gece namazı) kılıyorsa, Vitir namazını ondan sonra kılar. Çünkü Peygamber (S.A.V.) şöyle buyurmuştur: (Gece namazınızın sonunu vitir ile bitiriniz.)

Teheccüd namazını devamlı kılan, imama da uymak isterse, imam selam verdikten sonra kalkıp, (yalnız başına) bir rekât daha kılar. Çünkü Peygamber (S.A.V.) şöyle buyurmuştur: "Kim, imam camiden ayrılınca kadar nafîle namaz kılsa, ona bir geceyi ibadetle geçirmenin sevabı yazılır." Tirmizî hadisın sahih olduğunu söylemiştir.

Kur'ân-ı Kerimi ezberlemek icmâ (ulemânın oy birliği) ile müstehab olup her türlü zikirden, daha faziletlidir.

Namaz'da okunmak üzere yeteri kadar Kur'ân'dan ayet ezberlemek vacibtir.

Her veli, mazeret olmadıkça, çocuğunu okuturken, işe önce Kur'ân-ı öğretmekle başlamalıdır.

Her hafta, bazen daha kısa bir süre içinde Kur'ân-ı hatmetmek sünnettir.

Kur'ân-ı unutma endişesi olan için, Kur'ân okumayı uzun süre bırakmak haramdır.

Kur'ân okumaya “eûzü” ile başlar. Okurken ihlâşlı olmaya önem verir ve ihlâsa aykırı olan herşeyi kendisinden uzaklaştırmaya çalışır.

Hatimleri kış mevsiminde akşam vakti, yazın da sabahleyin indirir.

Talha ibn Musarrıf şöyle demiştir: “Bu ümmetin hayır ehli olup, bu şekilde hatmedenlerine kavuştum. Onlar şöyle diyordu: Sabah hatmederse, akşama kadar melekler ona duâ eder. Akşam hatmederse sabaha kadar melekler ona duâ ederler.” Darimî bunu Sa'd ibn Ebi Vakkas'tan hasen bir senedle rivayet etmiştir.

Kur'ân-ı sesini güzelleştirerek, ağır ağır (tecvid kurallarına uygun şekilde) okur. Ayrıca, hüznle ve anlamını düşünerek okur. Kur'anda rahmet âyeti geçince rahmet dilediğinde bulunur, azap gayeti geçince, azabından Allah'a sığınır.

Kur'ân, namaz kılanlar, uyuyanlar ve Kur'ân'ı sesli okuyanlar arasında onları rahatsız edecek şekilde yük-

sek sesle okunmaz.

Ayakta, otururken, uzanarak hayvan üstünde giderken ve yürürken Kur'ân okumanın mahzuru yoktur.

Yolda ve abdestsiz olarak Kur'ân okumak ta mekruh değildir. Fakat pis yerlerde okumak mekruhtur.

Kur'ân-ı okumak için bir araya gelmek ve okuyanı dinlemek müstehabtır.

Kur'an okunurken boş şeyler konuşulmaz.

İmam Ahmed Kur'an-ı hızlı ve şarkı okur gibi makamla okumayı mekruh görmüştür. Kur'ân'ı, sesini titreterek okumak mekruh değildir.

Kim Kur'ân'a kendi kafasına göre veya bilmeden mânâ verirse, kendine ateşte oturacak yerini hazırlasın. Bu şekilde, şayet doğru mânâ verse bile hatâ etmiş sayılır.

Abdesti olmayanın Kur'ân'a el sürmesi caiz değildir. Fakat kılıcının kayışı ile veya içinde başka şeyler de bulunan heybe içinde yahut elbisenin kolu içinde, abdestsiz taşıyabilir. Aynı zamanda Kur'ân'ın sayfelerini bir tahta parçası veya ona benzer bir şeyle abdestsiz çevirebilir.

Tefsir kitaplarına veya içinde ayet yazılı diğer kitaplara abdestsiz el sürebilir.

Abdesti olmayan bir kimsenin, el sürmeden Kur'ân yazması ve yazısının karşılığında ücret alması caizdir.

Kur'an-ı Kerim'i ipekle kaplamak caizdir. Fakat Kur'ân'ın yüceliğine aykırı olan, ona sırt çevirmek, ona karşı ayak uzatmak ve buna benzer hareketler caiz değildir.

Kur'ân'ı altın veya gümüşle süslemek, **hizib**, sûre isimleri ve âyet numaralarını yazmak gibi, sahabe zamanında olmayan şeyleri yapmak ta mekruhtur.

Kur'ân'ı veya Allah'ın adı bulunan bir şeyi temiz olmayan bir maddeyle yazmak haramdır. Şayet Kur'an temiz olmayan bir şeyle yazılmışsa yahut temiz olmayan bir şeyin üzerine yazılmışsa, derhal onu silmek lazımdır.

Kur'ân eskirse veya harfleri silinirse, toprağa gömülür. Çünkü Osman (R.A.) mushafları Peygamber (S.A.V.)'in kabri ile minberi arasında gömmüştür.

Genel olarak kılınan nafil namazlarını, kerahet vakitleri hariç her zaman kılmak müstehaptır.

Gece namazına daha çok teşvik olunmuştur ve bu sebeple gündüz kılınan sünnetlerden efdaldır.

Gece namazını, özellikle uykudan sonra kılmak daha faziletlidir.

çünkü (Kur'ân'da geçen) naşi'e (gece namazının etkili olması) ancak insanın uyuyup, uykusunu almasından sonra mümkün olur.

Gece uykudan uyanınca Allah'ı anar ve Rasûlullah'tan rivâyet edilen duâlardan okur. Şu dua da onlardan-
dır:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ»

(Açıklaması: Allah'tan başka ilâh yoktur, birdir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur. O her şeye kadirdir. Allah hamd eder, Onu tesbih ederim. O'ndan başka ilâh yoktur. Allah her şeyden büyüktür. Güç ve kuvvet ancak Allâh'a aittir.)

Bu duadan sonra Allahım beni affet der veya duâ ederse kabûl olunur. Eğer abdest alıp namaz kılsa namazı kabûl olunur. Sonra şöyle duâ eder:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانِي بَعْدَ مَا أَمَاتَنِي وَإِلَيْهِ النُّشُورُ لَا
إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ سُبْحَانَكَ أَسْتَغْفِرُكَ
لِدُنْيِي وَأَسْأَلُكَ رَحْمَتَكَ. اَللّٰهُمَّ زِدْنِي عِلْمًا وَلَا تَزِغْ قَلْبِي
بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنِي وَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ
الْوَهَّابُ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي رَدَّ عَلَيَّ رُوحِي
وَعَاقَانِي فِي جَسَدِي وَأَذِنَ لِي بِذِكْرِهِ،

(Beni öldükten sonra dirilten Allah'a hamd olsun. Dönüşümüz de ancak sanadır. Senden başka ilâh yoktur, birsin, eşin yoktur. Seni tesbih eder, günahımın bağışı için affını diler ve rahmetini dilerim.

Allahım! bilgimi artır ve beni doğru yola hidayet ettikten sonra, kalbimi eğriltme. Bana katından bir rahmet ver. Şüphesiz sen çok bağışlayansın. (Uyandığımda) ruhumu tekrar geri çevirene, vücuduma sağlık verene ve O'nu anmak için bana izin veren Allah'a hamd olsun.)

Sonra ağzını misvaklar, namaza duracağı zaman dilerse normal namazlardaki "Subhaneke"yi okur, dilerse başka bir dua okur. Meselâ, şu duâ gibi:

«اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيُّومُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ الْحَقُّ وَوَعْدُكَ الْحَقُّ وَقَوْلُكَ الْحَقُّ وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ وَالْجَنَّةُ حَقٌّ وَالنَّارُ حَقٌّ وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ حَقٌّ، اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ وَبِكَ خَاصَمْتُ وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ فَاعْفُ عَنِّي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ» «اللَّهُمَّ رَبَّ جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ اهْدِنِي لِمَا اخْتَلَفَ فِيهِ مِنْ الْحَقِّ بِإِذْنِكَ إِنَّكَ تُهْدِي مَنْ تَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ».

(Açıklaması: Allahım! hamd ancak sana mahsustur. Sen göklerin, yerin ve bunların içinde olan her şeyin nûrusun. Hamd sana mahsustur. Sen göklerin, yerin ve içlerinde olan her şeyin koruyucusu ve idarecisisin. Hamd sana mahsustur. Sen göklerin, yerin ve içlerinde olan her şeyin maliki ve hâkimisin. Hamd sana mahsustur. Şüphesiz sen haksın va'din haktır, sözün haktır, âhirette sana kavuşmak haktır cennet haktır, cehennem haktır, göndermiş olduğun bütün Peygamberler haktır, kıyamet günü haktır. Allahım! sana teslim oldum, sana inandım, sana dayandım, sana yöneldim, sana dâvacı oldum, hakem olarak yalnız sana baş vurdum. Günah-

larımın geçmiş ve geleceğini, açık olanını ve gizlediğimi ve senin benden daha iyi bildiklerini bağışla. İlerleten ve geriletan sensin. Senden başka ilah yoktur. Gücümüz ancak sendedir.”

İsterse şu duayı ilave eder:

“Allahım! ey Cibril, Mikail ve İsrail’in Rabbi, gökleri ve yeri yoktan var eden, gaybı ve görüleni bilen! Sen, ayrılığa düştükleri şeylerde, kullarının arasında hükmedersin. İzninle onların ihtilâfa düştükleri hakka beni ilet. Şüphesiz dilediğini sen dosdoğru bir yola iletirsin.”

Teheccüd (gece) namazını iki kısa rekâtla başlaması ve sürekli kılmak üzere belirli nafîle namazına devam etmesi sünnettir. Onları geçirirse kaza eder.

Sabah ve akşam, yatma zamanında ve uykudan uyanınca, eve girip çıkarken ve diğer zamanlarda hadislerdeki duâlardan okuması müstehabtır.

Nafîle namazlarını evde kılmak ve cemâatla kılınmayan nâfileleri gizli kılmak daha faziletlidir.

Adet haline getirmemek suretiyle nafîle namazlarını cemâatla kılmak caizdir.

Seher vaktinde bol bol istiğfar etmek müstehabtır.

Gece namazını kaçırın öğleden önce kaza eder.

Yan üstü yatarak kılınan nafîle namazı sahih (geçerli) değildir.

Kuşluk vakti namazı sünnettir. Vakti, kerahet vakti çıktıktan sonra başlar, zevalden öncesine kadar devam eder. Fakat sıcağın kızıştığı zaman kılmak efdaldır.

Kuşluk iki rekâttır. daha fazla kılsa o da güzeldir.

İstihare namazı kılmak sünnettir. İnsan bir işi yapma-

yı tasarladığı zaman farzdan başka iki rekât namaz kılıp sonra şöyle der:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ، اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ — وَيُسَمِّيهِ بِعَيْنِهِ — خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أُمْرِي (عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ) فَاقْدُرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أُمْرِي فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدُرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ رَضِّنِي بِهِ».

(Açıklaması: Allahım! ben senin ilmine dayanarak, senden hayır istiyorum ve senin kudretinle senden kuvvet istiyorum. Senin büyük lütfundan diliyorum. Çünkü senin gücün her şeye yeter, benim gücümse yetmez. Sen herşeyi bilirsin, ben ise bilmem ve sen bütün gizli işleri olduğu gibi bilirsin.

Allahım! eğer (tasarladığım) iş -yapacağı işi söyler- dinim ve dünyâm hakkında, (şimdi ve gelecekte) yaşayışım ve işimin sonucu hakkında hayırlı olarak biliyorsan, onu bana nasib et ve kolaylaştır, sonra bu işte bana bereket ver. Yok eğer bu iş benim dinim ve dünyâm için, yaşayışım için ve işimin sonucu için kötü olarak biliyorsan, onu benden, beni de ondan uzaklaştır. Hayır nerede ise onu bana takdir buyur. Sonra beni onunla memnun eyle.”

İstihareden sonra başkasına danışır.

Fakat istihare yapacağı zaman işi yapıp yapmama hususunda kesin kararlı olmayacaktır. Tahiyetu'l-Mescid (mescidi selâmlama) namazını, abdest sünnetini kılmak ve akşam ile yatsı arasını ibadetle geçirmek sünnettir.

Tilavet secdesi, muvatta' adlı eserde Hz. Ömer'den nakledilen aşağıdaki rivayet gereğince vâcib olmayıp, kuvvetli sünnettir: "Kim secde ederse doğrusunu yapmıştır. Kim secde etmezse günahkar olmaz."

Kur'ân'ı dinleyenin tilavet secdesi yapması sünnettir. Hayvan üzerinde giden ise bulunduğu yöne doğru başıyla işaret eder. Fakat yaya giden yere, kibleye doğru secde eder.

Sahabelerden rivâyet olunduğu üzere, Kur'an'ı dinleyene secde gerekmez. Abdullah ibn Mesud ta Kur'ân okuyan çocuğa: "Sen secde et, çünkü sen imamımızsın" demiştir.

Şükür secdesi açık ve umûmî bir nimet için veya yalnız şahsını ilgilendiren bir durum için, müstehabtır.

Dinen veya bedenen bir musîbete duçar olan birisini gördüğü zaman şöyle der:

إِذَا رَأَى مُبْتَلًى فِي دِينِهِ أَوْ بَدَنِهِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَانِي
مِمَّا ابْتَلَاكَ بِهِ وَفَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقَ تَفْضِيلًا.

"Seni dücâr ettiği musîbetten beni kurtaran ve beni yaratıklarının bir çoğundan üstün kılan Allah'a hamd olsun."

Kerahet vakitleri beştir: Sabah namazından itibaren güneş doğuncaya kadar olan zaman. Güneş doğduktan sonra bir mızrak boyu yükselineye kadar olan zaman. Güneş yükseldikten sonra zevale kadar olan vakit. İkindiden sonra güneş batmaya yaklaşıncaya kadar olan zaman ile bu vakitten güneşin batışına kadar olan zamandır.

Kerahet vakitlerinde farz namazlarını kaza etmek, adakları yerine getirmek, iki rek'ât tavaf sünnetini kılmak, camide bulunduğu sırada cemâat namaza durursa, tekrar cemâatle namaz kılmak caizdir.

Cenaze namazı, uzun süren iki vakit içersinde kılınır.

CEMAATLE NAMAZ

Cuma ve bayram namazları hariç cemaatle kılınan namazların en azı iki rekattır. Mukim (yerleşik) veya yolculukta iken, hattâ düşmanın hücum etme ihtimalinin bulunduğu korkulu durumlarda dahi namazları cemaatle kılmak herkese farzdır. Korkulu durumlarda dahi namazın cemaatle kılınması gerektiğine şu ayet delildir: “Sen de aralarında bulunup onlara namaz kıldırдыңın vakit.” (en-Nisâ, 102)

Cemaatle namaz tek başına kılınan namazdan yirmiyedi derece daha faziletlidir. Cemaatle namaz, câmi ve mescidlerde kılınır. Câmilerin eski, cemaatı daha kalabalık ve daha uzak olanı daha faziletlidir. Câmide dâimi (görevli) imam izin vermedikçe ondan önce kimse imamlık yapamaz. Ancak dâimî (görevli) imam geç kalırsa böyle yapmak mekruh olmaz. Çünkü Hz. Ebûbe-

kir ve Abdurrahman b. Avf (R.A.) da böyle yapmışlardır. Cemaatle namaza başlandığında nâfile bir namaza durmak câiz değildir. Eğer nâfile namaza daha önce başlamışsa hemen kısaca kılarak tamamlar (ve cemaata yetişir.) imamla bir rekât dahi kılmış olan cemaate yetişmiş sayılır. Tahrimetekbiri, rükûya giderken alınan tekbirin de yerine geçer; çünkü Zeyd b. Sâbit (R.A.) ve İbn Ömer (R.A.) da böyle yaptıkları halde ashaptan hiç kimsenin onlara karşı çıktıkları bilinmemektedir. Fakat rükû tekbirinin vâcib olduğunu söyleneni görüşüne de uymuş olmak için, hem tahrimet hem de rükû tekbirini getirmek daha efdaldır.

İmama rükûdan sonra yetişen o rekâtı imamla kılmış sayılmaz; fakat yine de imama uyar. İmamın kılmakta olduğu yerden itibaren ona uymak sünettir; zira böyle yapılmasına dâir rivâyet vardır. İmama sonradan yetişen, imam (sağa) ikinci selâmı vermeden kalkmaz. Eğer imama, selâm verdikten sonra sehiv secdesi yaparken yetişirse imama uymaz. Eğer cemaatı kaçırırsa onunla beraber namaz kılınması müstehaptır. Çünkü Hz. Peygamber (S.A.V.): “Kim bu adama sadaka verir (yani) onunla beraber namaz kılar?” buyurmuştur. İmama uyan Kur’an’dan hiçbirşey okumaz; çünkü Allahû Teâlâ: “Kur’ân okunduğu zaman onu dinleyin ve susun ki, size rahmet edilsin.” (el-A’raf, 204) buyurmuştur. İmam Ahmed şöyle demiştir: Ulemâ bu âyetin namaz hakkında olduğunda icmâ (görüş birliği) etmişlerdir. İmamın gizli okuduğu namazlarda imama uyanın da sûreleri okuması sünnettir. İmama uyanın da imamla berâber okuma-

sının vâcib olduğunu söyleyenlerin görüşüne de uymuş olmak için böyle yapılır. Sahâbe ve Tabiîn'in âlimlerinin, çoğunluğu imama uyanların da kıraatın gizli olduğu namazlarda sûreleri okuması görüşündedirler. Fakat başka delillerden dolayı biz, imamın Kur'an'ı açıktan okuduğu namazlarda bunu terkettik. İmama uyan, namazın fiillerini, imam yaptıktan sonra, fakat fazla da gecikmeksizin yapar. Eğer imamla aynı anda yaparsa, bu mekruhtur. İmamdan önce yapması ise haramdır. Eğer yanlışlıkla, imamdan önce rükû veya secde yaparsa, geriye dönüp bunları tekrar imamdan sonra yapar. Eğer kasden böyle yapmayacak olursa namazı bâtil (hükümsüz) olur. Eğer özürsüz olarak bir rükûnde imamdan geri kalırsa, bunun hükmü imamı geçmek gibidir. Şayet uyuklama, gaflet veya imamın namazı hızlı kıldırması gibi bir özürden dolayı imamdan geri kalırsa, geri kaldıklarını tamamlayıp imama yetişir. Yine, bir özür olur da bir rekât kadar imamdan geri kalırsa, namazın geri kalan kısmında imama uyar, o rekâtı da imam selâm verdikten sonra tamamlar.

Cemaatten bazılarının namazlarını bozmalarını gerektirecek bir durum olduğunda, imamın namazı kısa kıldırması sünnettir. Fakat imamın namazı, kendisine uyanların namazlarını sünnete uygun şekilde kılmalarına engel olacak kadar süratli kıldırması mekruhtur.

Birinci rekatte okunan Kur'an'ın ikinci rekatta okunandan daha uzun olması sünnettir. Eğer cemaatten herhangi birine güçlük olmayacaksa, imama sonradan uyanın rekata yetişebilmesi için imamın biraz bekleme si müstehaptır.

İmamlığa en layık olan Kur'an'ı (en fazla ezberlemiş olup) en iyi okuyabilendir. Rasûlullah'ın Ubeyy ve Muaz gibi Kur'an'ı ondan iyi okuyabilenler varken Hz. Ebû-bekir'i imamlığa geçirmesine gelince, İmam Ahmed buna şöyle cevap vermiştir: Bunu, onun büyük imamlık (devlet başkanlığı, halifelik) konusunda en layık kimse olduğunu anlamaları için yapmıştır. Başkaları ise bu durumu şöyle açıklamışlardır: "İnsanlara, onların Kur'an'ı en iyi okuyanı imamlık eder" dediği halde Hz. Peygamber'in Hz. Ebubekir'i imamlığa geçirmesi şundandır: Eğer insanlar Kur'an'ı okumada müsâvi iseler o zaman sünneti en iyi bilen imam olur. Buradan anlaşılıyor ki Hz. Ebû-bekir ashâbın en iyi Kur'an okuyanı ve sünneti en iyi bilenidir. çünkü ashab bir âyetin mânâsını öğrenip onunla amel etmedikçe başka bir âyete geçemezlerdi. Nitekim ibn Mes'ûd şöyle demiştir: "Bizden biri Kur'an'dan on âyet öğrendiği zaman, onların mânâsını öğrenip gereğiyle amel etmedikçe başka âyetlere geçmezdi." Muslim, Ebû Mes'ûd el-Bedrî'den, merfû olarak şu hadîsi rivâyet etmiştir: "İnsanlara, Kur'an'ı en iyi okuyan imamlık etsin. Eğer Kur'an'ı okumada müsavi olurlarsa, o zaman sünneti en iyi bilen; bunda da müsâvî iseler o zaman en önce hicret eden, bunda da müsâvî iseler yaşça en büyük olan imamlık etsin."

Kimse, izni olmaksızın, bir kimsenin söz sahibi olduğu yerde (evinde v.s.) imamlık etmesin, ya da yiyip içerek bir kimsenin evinde oturmasın. Buhari ve Muslim'de "en büyüğünüz imam olsun" denmiş, Ebû Mes'ûd'dan gelen bazı rivayetlerde ise "hicrette de müsâvi iseler,

en önce müslüman olan imam olsun” denmiştir.

Ücretle namaz kıldıranın arkasında namaz kılınmaz. Ebû Dâvud şunları nakletmiştir: “İmam Ahmed’e; “Sizze Ramazan’da şu kadar ücretle namaz kıldırırım” diyene ne dersin? diye soruldu; “Allah korusun, böyle birinin arkasında kim namaz kılar?” dedi.

Ayakta duramıyanın arkasında da namaz kılınmaz; ancak mahalle imamı bunun dışındadır. Mahalle imamından maksad, her caminin dâimî (görevli) imamıdır. Eğer o hastalanacak olursa o zaman arkasında oturarak namaz kılınır. Eğer imam abdestsiz olarak veya üzerinde necasetle namaz kıldırır da, ancak namazı bitirdikten sonra farkına varırsa, cemaat namazını tekrar kılmaz, imam ise sadece abdestsiz kıldırıldığı zaman namazını tekrar kılar. Cemaatın haklı sebeplerle sevmediği bir imamın onlara namaz kıldırması mekruhtur. Abdestli olanın teyemmüm etmiş olana uyması câizdir.

Sünnet olan, cemaatın imamın arkasında durmalarıdır. Çünkü Müslim’in rivâyet ettiği Câbir ve Cebbâr hadisinde onların Hz. Peygamber’in sağına ve soluna durdukları, Rasûlullah’ın da onların ellerinden tutup kendisinin arkasına durduğunu zikredilmiştir. İbn Mes’ûd’un Alkame ve el-Esved’in arasına durup onlara namaz kıldırmasına gelince; İbn Sirin yerin dar olduğunu söyleyerek buna cevap vermiştir. Eğer imama uyan bir kişi ise imamın sağında durur. Solunda duracak olursa imam onu sağına geçirir, onun tahrime tekbiri bâtil olmaz. Eğer imam bir erkekle bir kadına namaz kıldıracaksa, Müslim’in rivâyet ettiği Enes hadîsi gereğince, erkek ima-

mın sağına, kadın da erkeğin arkasına durur. Safların imama, kezâ birbirine yakın olması efdaldır. İmamın safların tam ortasına durması da efdaldır. Çünkü Hz. Peygamber (S.A.V.): “İmam ortaya gelecek şekilde saf tutun, ve saflardaki boşlukları doldurun.” buyurmuştur. Çocukların da saf tutmaları câizdir; çünkü Enes (R.A.): “Ben bir yetimle beraber Hz. Peygamber’in arkasında saf tuttum, bizim arkamıza da yaşlı bir kadın durdu.” demiştir. Eğer çocuk tek başına namaz kılsa bu namaz sahih (geçerli) değildir. İmama uyan imamı veya onun arkasındakileri görüyorsa, saflar birbirine bitişik olmasa bile uyması câizdir. Aynı şekilde, eğer tekbirleri duyuyorsa, imamı görerek ona uyulduğu gibi sesini duymakla da ona uymak mümkün olduğundan, imamı veya onun arkasındakileri görmeden de imama uymak câizdir. Eğer imam ile ona uyan arasında yol olup saflar kopmuşsa imama uyulmuş olmaz. İmam Muvaffakuddîn ibn Kudâme ve başkaları, bu konuda nass ya da icmâ olmadığı için, bu durumun imama uymaya engel olmadığını söylemişlerdir.

İmamın cemaatten daha yüksek bir yerde durması mekruhtur. Nitekim ibn Mes’ûd Huzeyfe’ye: “Sahâbenin böyle yapılmasını yasakladıklarını bilmiyor musun?” demiş; o da: “Evet biliyorum” demiştir. eş-Şâfiî bunu sika (güvenilir) raviler kanalıyla rivayet etmiştir. Ancak, minber basamağı kadar biraz yüksek olmasının zararı yoktur. Çünkü Sehl’in rivâyetine göre Hz. Peygamber (S.A.V.) minber üzerinde namaz kıldırılmış, sonra geri geri inip secde etmiştir. Cemaatin imamdan yüksek bir

yerde durmasında da beis yoktur. Çünkü Ebû Hureyre mescidin üzerinden imama uymuştur. Bunu eş-Şâfî rivayet etmiştir. İmamın, farz namazı kıldıktan sonra aynı yerde nâfile namaz kılması, Ebû Dâvud'un el-Muğira'dan merfû olarak rivâyet ettiği hadis gereğince mekruhtur. Fakat imam Ahmed, bu hadîsin Hz. Ali'den başkasından rivâyet edildiğini bilmediğini söylemiştir. İmama uyan (namaz bitince) imamdans önce dönüp gitmez, zira bir hadîsinde Hz. Peygamber (S.A.V.): "Ne rûkûda, ne secde, ne de dönüp gitmede benden önce davranmayınız." buyurmuştur. İmam dışında herhangi bir kimsenin câmide bir yer edinip farzları hep orada kılması câiz değildir; çünkü Hz. Peygamber (S.A.V.) devinin bir yere yerleşmesi gibi yer belirlemeyi yasaklamıştır.

Hasta, malının kaybolmasından ve telef olmasından korkan veya bir malın başında bekçilik edenin Cuma namazına ve cemaatle namaza iştirak etmemesine müsaade edilir. çünkü bu gibi durumlardaki güçlük, ittifakla özür sayılan, yağmurdan elbisenin ıslanmasından daha fazladır. Nitekim (yağmurun özür oluşu ile ilgili olarak) Hz. Ömer şöyle demiştir: "Yolculuk esnasında, soğuk veya yağmurlu bir gecede Hz. Peygamber'in münâdisi (tellah): 'Namazları (konaklamış olduğunuz) yerlerinizde kılın.' diye bağırmıştı." Bu hadîsi el-Buharî ve Muslim rivayet etmiştir. Yine onlar İbn Abbas'tan, onun yağmurlu bir cuma günü müezzinine; "Eşhedu en lâilâhe illallah" dedikten sonra "Hayyâ ala's-salah (haydin namaza)" deme, onun yerine "sallû fi buyûtikum

(namazlarınızı evlerinizde kılın)” de” dediğini; bunu bazıların hoş karşılamaması üzerine; “Benden daha hayırlı olan -yani Hz.Peygamber (S.A.V.)- da böyle yapmıştır. Ben sizi kaygan çamur ve balçıkta dışarı çıkarmak istemedim.” dediğini rivayet etmişlerdir.

Sarmısak, soğan yiyenin camiye gelmesi mekruhtur. Câmide kimse olmasa bile, ağzının kokusuyla meleklerle eziyet eder.

ÖZÜR SAHIPLERİNİN NAMAZI

Hasta olanın, farzları ayakta kılması gerekir. Çünkü İmrân (R.A.)’dan rivayet edilen hadiste: “Ayakta kıl, kılamazsan oturarak kıl, öyle de kılamazsan yan yatarak kıl!” denmiştir. Bunu el-Buhârî rivâyet etmiştir. en-Nesâî ayrıca “...öyle de kılamazsan sırtüstü yatarak kıl” ilavesini de rivayet etmiştir. Hz. Peygamber (S.A.V.): “Sizze birşey emrettiğim zaman, onu gücünüz yettiği kadarıyla yerine getirin” buyurduğu için mümkün olursa rükû ve secde için başını eğerek işaret eder.

Çamur, balçık veya yağmurun kendisine eziyet vereceğinden korkarsa, duran veya yürüyen hayvan üzerinde farz namazlarını kılması câizdir. Çünkü et-Tirmizî Ya’lâ b. Umeyye’nin: “İlim ehli böyle amel edilmesini kabul etmiştir.” dediğini rivâyet etmiştir.

Yolcu sadece dört rekatlı namazları kısaltır. Ramazanda oruç tutmaması da câizdir. Eğer orucunu tamamlaması gereken birine uyarsa , o zaman onun da tamamlaması icabeder. Şayet bir iş için bir yerde bulunsa, fakat orada kalmaya niyet etmese veya işinin ne

zaman biteceğini bilemese veya yağmur ve hastalık sebebiyle orada kalmak zorunda kalsa, namazını hep kısaltarak kılar. Yolculukla ilgili hükümler dörttür: (Yolcu) namazını kısaltır; (öğle-ikindi ve akşam-yatsı) namazlarını cem eder; (mestlere) mesheder; (Ramazanda) oruç tutmayabilir.

Yolcu, öğle-ikindi ve akşam-yatsı namazlarını, iki vaktten biri içersinde cemederek ikisini birarada kılabilir. Namazları cemetmemek daha efdaldır; ancak Arafat ve Müzdelife’de namazların cemedilmesi ile, cemetmediği takdirde meşakkate dâcâr olacak olan hastanın cemetmesi böyle değildir (yani cemetmek gerekir.) (Böyle bir hasta namazını ceder) çünkü Hz. Peygamber (S.A.V.) korkulu bir durum veya yolculuk sözkonusu değilken dahi namazlarını cemetmiştir. Yine istihazelinin namazlarını cemedebileceği sâbittir; istihaze de bir tür hastalık sayılır. Hattâ İmam Ahmed, hastalıktaki meşakkatin yolculuktan daha fazla olduğunu ileri sürerek bu görüşü savunmuştur. Yine o, hazarda (yerleşik durumda) namazın cemedilmesinin ancak bir zarûret veya meşguliyet sebebiyle câiz olduğunu söylemiştir. İmam Ahmed salâtu’l-hauf (korkulu durumlardaki namaz) konusunda Hz. Peygamber’den, hepsi de câiz olan altı veya yedi şeklin sahih rivayetlerle sâbit olduğunu, kendisinin ise Sehl hadîsini tercih ettiğini söylemiştir. Bu hadiste zikredilen namaz Zâtu’r-Rukâ gazvesindeki namazdır (ve rivayet) şöyledir: **“Bir gurup, Hz. Peygamber’in arkasında durmuş, bir gurup ta düşmana karşı durmuştur. Hz. Peygamber’le beraber olanlar**

bir rekât kılmış, sonra Hz. peygamber ayakta beklemiş, onlar kalamı kendi başlarına kılmışlar ve daha sonra gidip düşmana karşı dizilmişlerdir. Bu sırada diğer gurup gelmiş, Hz. Peygamber kendisinin kalan rekâtını onlara imam olarak kılmış, sonra oturup beklemiştir. Onlar kalan rekâtı kendi başlarına kıldıktan sonra Hz. Peygamber selâm vermiş, onlar da ardından selâm vermişlerdir.” Hadîs-i el-Buhârî ve Müslim rivâyet etmiştir. Hz. Peygamber’in her bir guruba ayrı ayrı namaz kıldırdığı da vâkidir. Bunu ise İmam Ahmed, Ebû Dâvud ve en-Nesâî rivâyet etmiştir. “Silahlarını da alsınlar...” (en-Nisâ, 102) âyeti gereğince namazda silahı yanına almak müstehaptır. Eğer silahı yanına almanın vâcip olduğu ileri sürülecek olursa, bunun da izahı mümkündür. Çünkü Allâhu Teâlâ: **“Yağmurdan zahmet çekerseniz, ya da hasta olursanız, silâhlarınızı bırakmanızda bir günâh yoktur.”** (en-Nisa, 102) buyurmuştur. Çok fazla korkulu durumlarda ise yaya olarak veya hayvan üstünde, kibleye yönelerek ya da yönelmeksizin kılınabilir. Çünkü Allâhu Teâlâ: **“Eğer (bir tehlikeden) korkarsanız, yaya yahut hayvan üzerinde kılın.”** (el-Bakara,203) buyurmuştur. Bu durumdakilere, güçleri nisbetinde îmâ (başı eğip işaret) yapmaları emredilir ve secdelerde baş rükûdakinden biraz daha fazla eğilir. İmama uymak mümkün olmazsa, cemaatle namaz kılmak câiz olmaz.

CUMA NAMAZI

Cuma namazı, âkil, bâliğ, erkek, hür, tek bir isimle anılan bir yerleşim merkezinde oturan her müslümana farz-ı ayn'dır. Bir kimse, kendisine farz olmadığı halde cuma namazını kılsa, öğle namazını kılmış sayılır. Cum'a namazının bir rekata yetişmiş olan ikinci rekati cuma olarak tamamlar. Eğer bir rekate de yetişememişse öğle olarak tamamlar. Cuma'dan önce; Allah'a hamdedilen, kelime-i şehadet getirilen ve kalbe tesir edici nasihatlerin verildiği iki hutbenin okunması şarttır. Buna hutbe denir ve minber üzerinde veya yüksek bir yerde okunur. İmam (minbere) çıktığı ve cemaate döndüğü zaman onlara selâm verir. Sonra, Ebû Dâvud'un rivâyet ettiği İbn Ömer hadisi gereğince, ezan bitinceye kadar oturur. el-Buhârî ve Müslim'de yer alan ve Hz. Ömer'in rivâyet ettiği hadîs gereğince de iki hutbe arasında bireraz oturur. Hz. Peygamber'e uyarak hutbeyi ayakta okur. Önüne doğru döner, hutbeyi kısaca okur. Cuma namazı iki rekattır, ikisinde de kıraat açıktan yapılır. Birinci rekatta Cum'a süresini ikinci rekatta "Münafikûn" veya birinci rekatta "sebbaha (el-A'lâ)", ikinci rekatta "el-Ğâşiye" sûrelerini okur. Bunların hepsi de sahih hadislerde zikredilmiştir. Cuma günü sabah namazında ise "es-Secde" ve "el-İnsân" sûrelerini okur. Fakat bunu âdet edinmek mekruhtur. Bayram cuma gününe rastlarsa, bayram namazı kılandan Cuma namazı düşer, ancak imamdan düşmez.

Cumadan sonra iki veya dört rekât namaz kılmak sünnettir. Cumadan önce kılınacak herhangi bir sünnet yoktur: dilediği kadar nafile kılması ise müstehaptır. Gusletmek, misvaklanmak, güzel koku sürünüp en güzel elbiseleri giyinmek, yürüyerek erkenden cumaya gitmek sünnettir. İkinci ezan işitildiğinde ise, huşû ve sükûnet ile hemen namaza gitmek gerekir. İmama yakın durmaya çalışır. Duâların kabul edildiği vakte isabet etme ümidiyle cuma günü bol bol dua eder. Bu vakit büyük ihtimalle, abdest alıp akşam namazını beklediği, ikindinin son vaktidir. Zira böyle yapan namazda sayılır. cuma günü ve gecesi Hz. Peygamber'e bol bol salaât getirir. Boş bir yer görürse, oraya ancak insanların üstlerinden atlayarak geçmek zorunda kalsa bile girer; aksi takdirde, insanların üstlerinden atlamak mekruhtur. Kölesi veya çocuğu dahî olsa birini kaldırıp onun yerine oturamaz. İmam hutbe okurken camiye giren, kısaca iki rekat kılmadan oturmaz. İmam hutbe okurken konuşmaz, boş şeylerle uğraşmaz. Çünkü Hz. Peygamber (S.A.V.): **“Kim yerdeki taşlara dokunursa, lüzumsuz bir iş yapmış olur”** buyurmuştur. et-Tirmizî bu hadisin sahih olduğunu söylemiştir. uyuklayan, Hz. Peygamber'in (S.A.V.) bu konudaki emri gereğince yerini değiştirir. et-Tirmizî (bu emirle ilgili rivayetin) sahih olduğunu söylemiştir.

BAYRAM NAMAZLARI

Bayram olduğu ancak zeval vaktinden sonra anlaşılır-
sa, ertesi gün (imam) çıkıp namazı kıldırır. Kurban bay-
ramının erken, Ramazan bayramının geç kılınması;
Ramazan bayramı namazını kılmadan önce tek sayıda
hurma yenmesi müstehaptır. Kurban bayramında ise an-
cak namazdan sonra yer. Namaza bir yoldan giderse,
dönüşte başka bir yoldan gelir. Bayram namazlarının şeh-
re yakın olarak sahrâda kılınması sünnettir. Bayram na-
mazı iki rekattır. Önce tahrime (başlangıç) tekbiri alınır,
sonra altı defa tekbir alınır. İkinci rekâtta ise beş tekbir
alır Her tekbirde ellerini kaldırır. Birinci ve ikinci re-
kâtta “Sebbaha (el-A’lâ)” ve “el-Ğâşiye” sûrelerini okur.
Namaz bitince hutbe okunur. Bayram namazı kılanan yer-
de, ne hutbeden önce, ne de sonra nâfile namaz kılın-
maz. Ramazan ve Kurban bayramlarında tekbir
getirmek, câmilerde ve yollarda tekbirleri yüksek sesle
getirmek; köy, kasaba ve şehirlerde oturanların da açık-
tan tekbir getirmeleri sünnettir. Kurban ve Ramazan bay-
ramı gecelerinde ve bayram namazına giderken tekbir
getirmek daha kuvvetli bir sünnettir. Kurban bayramında
genel olarak tekbir getirmeye Zilhicce’nin birinde baş-
lar, özel olarak da bilhassa Arefe günü sabah namazın-
dan teşrîk günlerinin sonuncusunun ikindi vaktine kadar
tekbir getirir. Zilhicce’nin on gününde bol bol salih amel
(iyi iş) işlemeye gayret etmek te sünnettir.

KÜSÛF (GÜNEŞ VE AY TUTULMASI) NAMAZI

Bu namazın vakti, güneş ve ay'ın tutulma anından tutulmanın sona ermesine kadardır. Bu namaz, mukim (yerleşik) veya yolcu olanlar, hattâ kadınlar için dahi müekked (kuvvetli) bir sünnettir. (Güneş ve ay tutulması dolayısıyla) Allah'ı zikredip anmak, dua ve istiğfar etmek, köle azad etmek, sadaka vermek sünnettir. Namaz kıldığı halde tutulma sona ermemiş olsa dahi namaz tekrar kılınmaz. Bilakis tutulma sona erinceye kadar herkes Allah'ı zikredip anar, istiğfar eder. Bu namaz için “es-salâtu câmi'atun” diye bağırlır ve iki rekât olarak kılınır. Bu iki rekâtta Kur'an açıktan okunur, kıraat (Kur'an'ı okuma); rükû ve secdeler uzun yapılır. Her rekâtta iki rükû yapılır, fakat kıraat, rükû ve secdeler birinci değil ikinci rekâtta uzatılır. Sonra tahiyyatı okur ve selâm verir. Eğer namaz kılınırken tutulma sona ererse namaz kısaca kılınıp hemen tamamlanır. Çünkü Hz. Peygamber (S.A.V.): “Tutulma sona erinceye kadar namaz kılıp dua edin” buyurmuştur.

İSTİSKÂ (YAĞMUR) NAMAZI

İstiskâ namazı mukim (yerleşik) iken olsun yolculukta olsun müekked (kuvvetli) bir sünnettir. Aynen bayram namazı gibi kılınır. Günün erken saatlerinde kılınması sünnettir. et-Tirmizî'nin İbn Abbas'tan rivâyet ettiği ve sahih olduğunu söylediği bir hadîs gereğince; huşû içerisinde, mütevâzi bir şekilde ve Allah'a yalvararak nama-

za gidilir. İmam insanlara namazı kıldırır, sonra tek bir hutbe okur ve hutbede bol bol istiğfar eder, dua eder, ellerini kaldırır ve bunu sık sık tekrarlar. Duâda şöyle der:

«اللَّهُمَّ أَسْقِنَا غَيْثًا مَغِيثًا هَنِيئًا مَرِيئًا مَرِيئًا غَدَقًا مُجَلَّلًا سَخَا
عَامًا طَبَقًا دَائِمًا نَافِعًا غَيْرَ ضَارٍّ عَاجِلًا غَيْرَ آجِلٍ، اللَّهُمَّ
أَسْقِ عِبَادَكَ وَبَهَائِمَكَ وَأَنْشُرْ رَحِمَتَكَ وَأَحْيِي بِلَدَكَ الْمَيِّتَ
اللَّهُمَّ أَسْقِنَا الْغَيْثَ وَلَا تَجْعَلْنَا مِنَ الْقَانِطِينَ، اللَّهُمَّ سُقْيَا
رَحْمَةٍ لَا سُقْيَا عَذَابٍ وَلَا بَلَاءٍ وَلَا هَدِيمٍ وَلَا غَرْقٍ، اللَّهُمَّ إِنَّ
بِالْعِبَادِ وَالْبِلَادِ مِنَ الْإِلَآءِ وَالْجَهْدِ وَالضَّنْكِ مَا لَا نَشْكُوهُ إِلَّا
إِلَيْكَ، اللَّهُمَّ أَنْبِتْ لَنَا الزَّرْعَ وَأُدِرْ لَنَا الضَّرْعَ وَأَسْقِنَا مِنْ
بَرَكَاتِ السَّمَاءِ وَأَنْزِلْ عَلَيْنَا مِنْ بَرَكَاتِكَ اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَغْفِرُكَ
إِنَّكَ كُنْتَ غَفَّارًا فَأَرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْنَا مِدْرَارًا»

(Açıklaması: Allahım bize, (kuraklıktan) kurtarıcı, güzel, zararsız, bol, bol, her yere yağan, devamlı, umûmî ve heryere ulaşan, faydalı, zararsız, gecikmeksizin hemen yağmur ihsan eyle. Allah'ım kullarına ve hayvanlarına yağmur gönder, rahmetini yay, ölü beldenı dirilt. Allah'ım bize yağmur gönder, bizi senden umudunu kesenlerden eyleme. Allah'ım rahmet yağmuru ver, azâb, belâ, yıkım ve sel yağmuru gönderme. Allahım, kullar ve

beldeler, ancak sana şikâyetle bulunduğumuz kuraklık ve darlığa duçar oldular. Allah'ım bizim için ekinlerimizi bitir, (hayvanların) memelerini sütle (doldurup) akıt, bizi gökyüzünün bereketleriyle sula, ve bize bereketini indir. Allah'ım sen çok bağışlayıcısın, biz de senden bağışlanma istiyoruz. Artık sen gökyüzünden bize bol bol yağmurlar yağdır.)

Hutbe esnasında kibleye dönülmesi müstehaptır. Sonra elbisesini ters çevirip sağ tarafını sola, sol tarafını sağa getirir. Çünkü Hz. Peygamber (S.A.V.) sırtını insanlara çevirmiş ve kibleye dönmüş, sonra da elbisesini ters çevirmiştir. Bunu el-Buhari ve Muslim rivâyet etmiştir. Kibleye döndüğünde alçak sesle dua eder. Eğer namazdan sonra veya Cuma hutbesinde yağmur duası yapsalar, bununla da sünnete uymuş olurlar. Yağmur başlayınca yağmur altında biraz durmak ve yağmurdan ıslanması için yanındaki eşyaları ve elbiselerini ortaya çıkarması, sel akarsa vâdiye gidip o sudan abdest alması müstehaptır. Yağmuru görünce

«اللَّهُمَّ صَيِّئاً نَافِعاً»

(Allahım bu yağmuru faydalı kıl) diye dua eder. Sular çoğalır da yağmurun artmasından korkulursa

«اللَّهُمَّ حَوَالِنَا وَلَا عَلَيْنَا اللَّهُمَّ عَلَى الظَّرَابِ وَالْآكَامِ
وَبُطُونِ الْأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ»

(Allah'ım üzerimize değil, etrafımıza yağdır. Allah'ım tepelere, vâdi içlerine, ağaçların olduğu yere yağdır.) diye

dua eder. Yağmur yağarken dua eder ve “Allah’ın lütfu ve rahmeti sâyesinde yağmura kavuştuk!” der. Bir bulut görürse veya rüzgâr eserse, Allah’tan bunların faydalı olmasını diler, zararlarından da Allah’a sığınır. Fakat rüzgara sövmek câiz değildir, bilâkis;

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُكَ مِنْ خَیْرِ هَذِهِ الرِّیْحِ وَخَیْرِ مَا فِیْهَا
وَخَیْرِ مَا اُرْسَلَتْ بِهٖ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا
فِیْهَا وَشَرِّ مَا اُرْسَلَتْ بِهٖ، اَللّٰهُمَّ اَجْعَلْهَا رَحْمَةً وَلَا
تَجْعَلْهَا عَذَابًا، اَللّٰهُمَّ اَجْعَلْهَا رِیْحًا وَلَا تَجْعَلْهَا رِیْحًا

(Allah’ım senden, bu rüzgârın ve rüzgârın taşıdıklarının ve bu rüzgârla gönderdiklerinin iyilik ve faydasını istiyor; bu rüzgârın ve bu rüzgârın taşıdıklarının ve bu rüzgârla gönderdiklerinin kötülük ve zararından sana sığınıyorum. Allah’ım bu rüzgârı rahmet vesilesi kıl, azab vesilesi kılma. Allah’ım bunu bir tek rüzgâr değil, pekçok rüzgârlar yap.) diye dua eder. Şimşek ve yıldırımların gürültüsünü duyarsa:

(Allahım bizi öfkenle öldürme, azâbınla helâk etme. Bundan önce bize âfiyet ver. Şimşekler kendisini hamdererek, melekler de heybet ve azameti korkusundan tesbih eden (Allah) yücedir.) diye dua eder. Merkebin anırdığını veya köpeğin havladığını duyarsa, şeytandan Allah’a sığınır. Horozun öttüğünü duyarsa o zaman da Allah’ın lütuf ve ihsanını ister.

CENAZE NAMAZI

(Ulemânın) ittifakıyla tedavi olmak câizdir. Bu tevekküle aykırı değildir. Dağlanmak ise mekruhtur. Perhiz yapmak müstehaptır. Hz. Peygamber (S.A.V.): “Haram ile tedavi olmayın” buyurduğu için haram şeyleri yemek ya da içmek sûretiyle, veya müzik, şarkı v.b. sesiyle tedavi olmak haramdır. Muska ve nazarlık takmak haramdır. Ölümü çok anıp ona hazırlanmak sünnettir. Hasta ziyareti de sünnettir. Hastanın Allah’a şükredip şikâyet etmeksizin rahatsızlığını anlatmasında beis yoktur. Sabretmek şarttır; Allah’a durumunu şikâyet etmek ise sabra aykırı değildir, aksine matlup olan budur. Allah hakkında hüsn-ü zann’da bulunmak vaciptir. Bir musibete uğrayınca hemen Allah’tan ölüm istenmez. Hastayı ziyaret eden ona iyileşmesi için dua eder. Sekerât haline gelince ona “Lâ ilâhe illallah” telkin edilir ve kibleye çevrilir. Ölünce gözleri kapatılır. Ölenin âilesi hep iyi şeyler söylemelidirler; çünkü melekler onların söylediklerine âmin derler. Ölen kimse bir elbise ile örtülür, borçlarını ödemekte acele edilir, nezir ve kefarete borçları ödenir. Çünkü Hz. Peygamber (S.A.V.): “Mü’minin rûhu, borcu ödeninceye kadar asılıdır (ödenince kurtulur).” buyurmuştur. et-Tirmizî bu hadisin hasen olduğunu söylemiştir. Ebû Dâvud’un rivâyet ettiği, Rasûlullah’ın (S.A.V.): “Bir müslümanın cesedinin âilesi arasında tutulması uygun değildir” sözü gereğince, cenazının yıkanıp kefenlenmesinde acele etmek sünnettir. Ölünün ardından bağıra çağıra ağlamak mekruhtur. Ölünün yı-

kanması, namazının kılınması, taşınması, kefenlenmesi ve kible yönüne doğru defnedilmesi bir farz-ı kifâyedir. Bunlardan herhangi biri için ücret almak mekruhtur. Ölü-
nün sebepsiz yere bulunduğu yerden başka bir yere gö-
türülmesi de mekruhtur. Ölüyü yıkayanın abdest
âzâlarından ve sağdan başlaması, üç ya da beş defa yı-
kaması sünnettir. Fakat bir defa yıkamak da yeterlidir.
Dört aydan fazla olan düşük çocuk yıkanır ve na-
mazı kılınır. Zira Hz. Peygamber (S.A.V.): “Düşüğün
namazı kılınır ve ana babasının bağışlanıp merhamet
olunmaları için dua edilir” buyurmuştur. et-Tirmizî’nin
rivâyetinde (düşük yerine) “Çocuğun namazı kılınır” den-
miştir. Su ve benzeri şeyler bulunmadığı için ölüyü yı-
kamak mümkün olmazsa, teyemmüm yaptırılır. Kefende
vâcib olan, bütün vücûdu örten bir elbisedir. Vücûdun
tamamını örten bir elbise bulunamazsa önce avret yer-
leri örtülür, sonra başı ve baştan sonra gelen uzuvlar
örtülür, örtülemeyen kısımlara da ot veya yaprak konur.
Cenaze namazını kıldırان imam erkeğin göğüs hizâsın-
da, kadının ise ortasında durur. Tekbir alır, fatihayı okur,
sonra yine tekbir alıp Hz. peygamber’e (S.A.V.) salavât
okur, sonra yine tekbir alır ve ölü için dua eder. Sonra
dördüncü tekbiri alır ve biraz bekledikten sonra yalnız-
ca sağ tarafına selâm verir. Her tekbirde ellerini kaldı-
rır. Cenaze kaldırılınca kadar imam yerinde durur.
Bu Hz. Ömer’den rivâyet edilmiştir. Cenazenin nama-
zını kılamayanın, kabre konduğu zaman veya defnetil-
dikten sonra bir ay içersinde kabri başında cenaze
namazını kılması müstehaptır. Bu şekilde cemaatle de

kılınabilir. Cenazenin gece defnedilmesinde mahzur yoktur. Güneş doğarken ve batarken ve zeval vaktinde cenaze namazı kılmak mekruhtur. Koşarcasına olmamak şartıyla cenâzenin çabuk götürülmesi sünnettir. Cenâzeyi tâkip edenlerin, cenâze defnedilmek üzere yere konuncaya kadar oturmaları mekruhtur. Cenâzeyi tâkip eden huşû içersinde olmalı ve âkibetini düşünmelidir. Gülmek ve dünyâ kelâmı etmek mekruhtur. Daha kolay ise, cenazenin önce ayak tarafından kabre konması müstehaptır. Bir başkasının kabrine konması mekruhtur. Mahremi olsa bile kadını başka bir erkeğin defnetmesi mekruh değildir. Mezârı lahid şeklinde (yan taraftan) kazmak, çukur şeklinde kazmaktan daha efdaldır. Mezarın derin ve geniş kazılması sünnettir. Tabut ile gömmek mekruhtur. Cenâze kabre konurken:

بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ،

“Bismillah, Rasûlullah’ın dini üzere)” denir. Defnedildikten sonra cenazenin başında ayakta dua etmek müstehaptır. Cenazede hazır bulunanların, cenazenin baş tarafına üç avuç toprak atmaları da müstehaptır.

Kabrın bir karış yüksekliğinde olması müstehaptır; daha fazlası mekruhtur. Çünkü Hz. Peygamber (S.A.V.) bir hadisinde Hz. Ali’ye şöyle buyurmuştur: “Bulduğun bütün heykelleri (timsâl) tahrip et, bütün yüksek kabirleri de (alçaltıp) düzelt)”. Bunu Müslim rivâyet etmiştir. Kabrin üzerine su dökülür, toprağı tutması için üzerine küçük taşlar konur. Kabrin bilinmesi için taş ve

benzeri şeylerle işaret koymakta bir beis yoktur. Çünkü Osman b. Maz'ûn'un kabrine de böyle yapıldığı rivâyet edilmiştir. Kabrin kireçle badanalanması, üzerine herhangi birşey inşâ edilmesi câiz değildir; yapılanın yıkılması gerekir. Kabrin toprağına başka toprak ilâve edilmez, çünkü bu yasaklanmıştır. Bu yasağı Ebû Dâvud rivâyet etmiştir. Kabri öpmek, kokulamak, tütsülemek, üzerine oturmak veya üzerinde hâcetini gidermek (def-i hâcet) câiz değildir. Bunları kabirler arasında yapmak da böyledir. Kabrin toprağından şifâ ummak da câiz değildir. Kabirde kandil, mum v.s. yakmak, kabrin üzerine mescid, câmi yapmak haramdır ve bu camiin yıkılması gerekir. Ahmed (b. Hanbel)'in isnadının iyi olduğunu söylediği bir hadis gereğince Kabristan'da sandalet (veya ayakkabı) ile dolaşılmaz.

Kabir ziyareti sünnettir; fakat özel olarak bunun için yolculuğa çıkmamak şartıyladır, çünkü Hz. Peygamber (S.A.V.): “Ancak üç mescid'e gitmek için özel olarak yolculuğa çıkılır” buyurmuştur. Yine kadınların da kabir ziyaretine gitmesi câiz değildir; zira Hz. Peygamber (S.A.V.): “Allah, kabirleri ziyaret eden kadınlara, kabir üzerine mescid ve câmi yapanlara, ve (mum) kandil yakanlara lânet etsin.” buyurmuştur. Bunu Sunen müellifleri rivâyet etmiştir. Kabre el sürmek, orada namaz kılmak, duada kabre yönelmek mekruhtur. Bunlar münker (İslâm'ın râzı olmadığı) şeylerdir, hattâ şirkten bir bölümdür.

Kabri ziyaret eden veya bir kabre rastlayan şöyle dua eder

«الْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ
لَاحِقُونَ يَرْحَمُ اللَّهُ الْمُسْتَقْدَمِينَ مِنَّا وَمِنْكُمْ وَالْمُسْتَأْخِرِينَ
نَسْأَلُ اللَّهَ لَنَا وَلَكُمْ الْعَافِيَةَ، اللَّهُمَّ لَا تُخْرِمْنَا أَجْرَهُمْ
وَلَا تَفْتِنَا بَعْدَهُمْ وَاعْفِرْ لَنَا وَلَهُمْ» .

(Mü'minler yurdu, selâm üzerinize olsun. Biz de el-
bette size katılacağız. Allah bizden ve sizden, önce veya
sonra vefat edenlere rahmet eylesin. Bizim ve sizin için
Allah'tan âfiyet dileriz. Allah'ım bizleri onlar kadar se-
vap kazanmaktan mahrum etme, onlardan sonra bizi fit-
neye düşürme, bizi ve onları bağışla)

Hayatta olan birine selâm verirken ister “selâmun
aleykum” isterse “es-selâmu aleykum” der. Önce se-
lâm vermek sünnet, verilen selâma mukabele etmek vâ-
ciptir. Şayet birine selâm vermiş olsa, sonra onunla ikinci,
üçüncü defa ya da daha fazla karşılaşsa her defasında
selâm verir. Selâm verirken eğilmek câiz değildir. Mah-
rem olmayan kadına selâm verilmez, ancak şehvet duy-
mayacak kadar yaşlı kadına verilebilir. Bir kimsenin
yanından ayrılırken de selâm verilir. Âilesinin yanına gi-
rince de selâm verir ve

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ الْمَوْلَجِ وَخَيْرَ الْمَخْرَجِ بِسْمِ
اللَّهِ وَلَجْنَا وَبِسْمِ اللَّهِ خَرَجْنَا وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا

(Allah'ım senden girip çıktığım yerlerin hayrını ve iyiliğini isterim. Allah'ın adıyla girdik, Allah'ın adıyla çıktık ve Allah'a tevekkül ettik.)” der. Enes'in rivâyet ettiği bir hadîs gereğince musâfaha (iki elle tokalaşma) sünnettir. Kadınla musafaha yapmak câiz değildir. Çocuklara selâm verilir. Küçük büyüğe, az olan çok olana, yürüyen yürümeyene, hayvana binmiş olan binmemiş olana selâm verir. Eğer birisi başka birisinden selâm getirirse:

عَلَيْكَ وَعَلَيْهِ السَّلَامُ.

(Sana ve ona selâm olsun)” der. Birbirleriyle karşılaşanların herbiri selâma önce başlamaya itina gösterir. Selâm verirken:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ،

(es-selâmu aleykum ve ralmetu'llâhi ve berekâtuh)” der, buna herhangi birşey ilâve etmez.

Esneyecek olursa esnemesini elinden geldiği kadar tutmaya çalışır. Eğer tutamazsa ağzını eliyle örter. Aksıracak olursa yüzünü birşeyle örter ve sesini alçaltır, yanındakinin duyabileceği bir sesle “elhamdu lillah” der; yanında oturan buna “yerhamukallah” diye mukabele eder; aksıran buna “yehdîkumullah” ve yuslih bâlekum” cevabını verir. Aksıran “elhamdu lillah” demezse ona “yerhamukallah” denmez. Bir kimse ikinci, üçüncü defa aksırırsa, yine “yerhamukallah” denir, sonra ona sıhhat ve âfiyet duasında bulunulur.

Bir kimsenin evine girmek isteyen ister onun yakını olsun ister yabancı olsun mutlakâ izin ister. İzin verilirse girer, verilmezse geri döner. İzin üç defa istenir, daha fazla ısrar edilmez. İzin “es-selâmu aleykum, girebilir miyim?” diyerek istenir.

Bir mecliste ilk bulduğu boş yere oturur, iki kişi arasına ise onlar izin vermedikçe oturmaz.

Yakını ölen kimseye tâziyede bulunmak müstehaptır, ancak bunun için oturmak mekruhtur. Taziye esnasında söylenecek belirli birşey yoktur, ancak ölü sahibini sabretmeye teşvik eder ve bu suretle sevap kazanacağını belirtir; ölü için de dua eder. Ölü sahibi de:

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ اللَّهُمَّ
أَجِرْنِي فِي مُصِيبَتِي وَآخِلْفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا،

(Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur. Biz hepimiz Allah’a âidiz ve hepimiz O’na döneceğiz. Allah’ım uğradığım bu musibetten dolayı bana sevabını ih-san eyle ve bu musibetten daha hayırlı olanları nasib et) diye dua eder. Eğer (Sabırla ve namaz kılarak yardım dileyin) (el-Bakara, 45) âyetine uyarak namaz da kılarsa, bu da güzeldir; İbn Abbas da böyle yapmıştır. Ancak bağırıp çağırarak dövünmek haramdır. Hz. Peygamber(S.A.V.) bir musibet ânında; feryâd ü figân eden; saçını kökünden kazıyan ve elbiselerini yırtıp parçalayan üç sınıf kadından berîdir, onlarla ilgisi yoktur, Âşîkâre sızlanmak da haramdır.

ZEKÂT

Zekât, hayvanlarda, toprak mahsullerinde, paralarda ve ticâret mallarında gerekir; ancak bunun farz olması için beş şart vardır. Bunlar: Müslüman olmak, hür olmak, nisâba (zekâtı gerektiren miktara) sahip olmak, mala tam olarak sahip (mâlik) olmak ve zekât malı üzerinden bir yıl geçmiş olmak. Çocuğun ve aklî dengesi bozuk olanların mallarının da zekâtını vermek gerekir. Bu, Hz. Ömer, İbn Abbas ve başkalarından rivâyet edilmiştir ve onların bu görüşüne karşı çıkanların bulunduğu bilinmemektedir. Nisap'tan fazla olan malın zekâtının da hesaplanarak verilmesi gerekir. Ancak salma gezen hayvanlar (sâime) böyle değildir, bu hayvanların nisab fazlası olanlarında zekât yoktur. (Yani iki nisâb arasındaki fazlalıklara zekat düşmez.) Kezâ, câmiler gibi, belli bir şahsa tahsis edilmeksizin vakfedilmiş olan şeylerde de zekât yoktur. Fakat belli bir şahsa vakfedilmiş olan arazinin gelirinden zekât vermek gerekir. Bir kimsenin, ödemeye gücü olan birinde borç veya mehir gibi bir alacağı varsa, zekât süresini bunlara mâlik olduğu andan itibaren hesaplar, bunların tamamı veya bir kısmı eline geçince de zekâtını verir. Sahâbenin icmaından açıkça anlaşılan budur, eline geçen, nisab miktarına ulaşmasa bile zekâtını verir. Şayet, zekâtı vacip kılan sebep mevcut olduğu için, bunlar eline geçmeden önce zekâtını verecek olsa bu da geçerlidir. Fakat zekâtı, bunlar eline geçinceye kadar ertelemek bir ruhsattır, zekatın hemen verilmesi gibi değildir. Elinde nisab miktarı malın sa-

dece bir kısmı bulunsa, kalanı da borç veya kayıp olsa, sadece elinde bulunanın zekâtını verir. Kezâ, ödeyemeyecek durumda olan alacağı eline geçince zekâtını vermesi gerekir. Hz. Ali ve İbn Abbas'tan her hâlükârda verilmesi gerektiği görüşü rivâyet edilmiştir. Bir mal kazanıldığı zaman, üzerinden bir sene geçtikten sonra o malın zekatının verilmesi gerekir. Ancak salma gezen hayvanların doğurduğu yavrular ile ticarî kârlarda zekât gerekmez. Çünkü Hz. Ömer: “Onların kuzularını (zekâtın) dışında bırak, onlardan zekât alma” buyurmuştur. Bunu İmam Mâlik rivâyet etmiştir. Hz. Ali de bu görüştedir ve Hz. Ömer ile Ali'ye itiraz eden sahabele-
rin mevcudiyeti bilinmemektedir. Elde edilen gelir, nisab miktarı mal ile aynı cinsten veya onun hükmünde ise, bu mala ilave edilir. Meselâ gümüşün altına ilâve edilmesi gibi. Fakat gelir, nisab miktarı mal cinsinden değilse veya onun hükmünde değilse, bu gelirin kendi başına hükmü vardır.

HAYVANLARIN ZEKÂTI

Hayvanlardan ancak “sâime” olanda zekât vermek gerekir. Sâime ise, senenin büyük bir kısmını meralarda otlayarak geçiren hayvanlardır. Eğer hayvanlar için yem satın alınıyorsa veya yem depolamak gerekiyorsa o takdirde zekât gerekmez. Sâime üç çeşittir:

Birincisi: Deve. Beş deveye kadar zekât yoktur. Beş devede ise bir koyun zekât olarak verilir. On devede iki koyun, onbeş devede üç koyun, yirmi devede dört koyun zekât olarak verilir. Bunların hepsi icmâ ile sâbit-

tir. Yirmibeş deve de ise bir yaşında dişi bir deve verilir. Eğer bir yaşında bulunamazsa, iki yaşında erkek bir deve verse de olur. Otuzaltı deve de, iki yaşında bir dişi deve kırkaltı deve de üç yaşında dişi bir deve; altmışbir deve de dört yaşında dişi bir deve; yetmişaltı deve de, iki yaşında iki dişi deve; doksanbir deve de, üç yaşında iki dişi deve; yüzyirmibir deve de üç yaşında üç dişi deve zekât olarak verilir. Sonra her kırk deve de iki yaşında dişi bir deve; her elli deve de ise üç yaşında dişi bir deve ilâve edilir. Deve sayısı ikiyüz'ü bulunca iki farz (nisab) biraraya gelmiş olur (yani develerin sayısı kırk'a da bölünebilir elli'ye de.) İsterse (elli'ye böler ve) üç yaşında dört dişi deve; isterse (kırk'a böler ve) iki yaşında beş dişi deveyi zekât olarak verir.

İkincisi: İnek. Otuz ineğe kadar zekât yoktur. Otuz inekte, bir yaşında dişi veya erkek bir dana; kırk inekte, iki yaşında bir inek; altmış inekte, bir yaşında iki dana; ondan sonra her otuz inekte, bir yaşında bir dana; her kırk inekte de iki yaşında bir inek zekât olarak verilir.

Üçüncüsü: Koyun. Kırk koyuna kadar zekât yoktur. Kırk koyunda ise bir koyun zekât verilir. Kırktan yüzyirmi'ye kadar bir koyun; yüzyirmibir'den ikiyüz'e kadar iki koyun; ikiyüzbir'den ikiyüz doksandokuz'a kadar üç koyun, üçyüz'de ise dört koyun verilir. Ondandır her yüz koyunda bir koyun zekât olarak verilir.

Erkek, yaşlı, kusurlu olanlar; baktığı yavrusu olanlar, hâmile olanlar besili ve koyunların en iyisi olanlar zekât olarak alınmaz. Çünkü Hz. Peygamber (S.A.V.): “Fakat (zekâtı) malınızın orta kalitelisinden verin. çünkü Al-

lah sizden, ne malınızın en iyisini vermenizi istemiş, ne de en kötüsünü vermenizi emretmiştir.” buyurmuştur. Bunu Ebû Dâvud rivâyet etmiştir.

İki veya daha fazla ortağın sahip oldukları hayvanlar nisab miktarına ulaşırsa tek bir kişinin malı gibi muâmele görür ve zekat gerekir.

TOPRAK MAHSULLERİNİN ZEKÂTI

Şu iki şart bulunduğu takdirde, tartılabilen ve depo edilebilen her türlü gıda maddesi ve benzerinin zekâtını vermek gerekir: Bu şartların birincisi, ürünün nisab miktarına ulaşmasıdır ki bu da beş vesk'tır. (612 kg.) Bir vesk ise altmış sa' (bir sa' 2040 gr.)'dır. Bir senenin meyva ve tahılı, nisâbı tamamlamak için birarada hesap edilir. İkinci şart, nisab miktarı ürünün, zekât farz olduğunda o kimsenin malı olmasıdır. Bulunan, kendisine hibe edilen veya hasat ücreti olarak alınan üründe zekât yoktur.

Herhangi bir külfete katlanmadan sulanan üründe onda bir; sulanması külfeti gerektiren üründe yirmide bir; senenin yarısında külfetsiz diğer yarısında külfetle sulanan üründe ise onbeşte bir zekât verilir. Eğer külfetli ve külfetsiz sulama müddetleri farklı olursa, uzun süre hangi şekilde sulanıyorsa zekât ona göre hesaplanır. Eğer hangisinin uzun olduğunu tesbit etmek mümkün olmazsa, onda bir zekât verilir. Tahılların zekâtının harmanlanıp temizlenerek, meyveninkinin de kurumuş olarak verilmesi gerekir. Bir kimsenin kendi vereceği zekât veya sadakayı satın alması câiz değildir, ancak miras yo-

luyla tekrar kendisine dönerse bu câizdir. İmam (devlet başkanı) zekâtı tahminen belirleyecek adamlar gönderir. Bu iş için bir kişi yeterlidir. Tahminde bulunan, mal sahibinin kendisine ve âilesine yetecek kadarını tâze olarak bırakır. Şayet bırakmazsa, mal sahibinin alma hakkı vardır. İmam Ahmed, geceleyin hasad yapmayı ve meyvaları toplamayı mekruh görmüştür. Öşür (onda bir)e tâbi ürünler, senelerce beklese bile zekâtı tekerrür etmez (sadece bir defâ verilir) Ancak ticaret için olursa her sene için zekât verilir.

ALTIN VE GÜMÜŞÜN ZEKÂTI

Altının nisâbı yirmi miskal (81 gr.) gümüşün nisabı ise ikiyüz dirhem (624 gr.)'dir. Bu miktarların kırktabiri zekât olarak verilir. Nisabı tamamlamak için altın ve gümüş birarada hesap edilir. Malların değeri de altın ve gümüşe eklenir. Mübah olan zinet ve mücevheratta zekât yoktur. Fakat ticaret için olursa zekât gerekir. Erkeklerin gümüş olarak ancak yüzük takmaları mübahdır. Yüzüğü sol elinin serçe parmağından sonraki parmağa takması daha faziletlidir. İmam Ahmed, yüzüğün sağ ele takılmasının zayıf olduğunu söylemiştir. Gerek erkek gerek kadın olsun, demir, pirinç ve bakır yüzük takınmaları mekruhtur; İmam Ahmed böyle söylemiştir. Kılıcın kabzasının ucunun ve kemerin gümüş ile süslenmesi mübahdır; çünkü Sahâbe gümüşle süslü kemerleri kullanmışlardır. Kadınların ise, takılması âdet olan her türlü altın ve gümüş zinet takınmaları mübahdır. Giyimde ve başka şeylerde erkeğin kadına, kadının erkeğe benzemesi haramdır.

MALLARIN ZEKÂTI

Mal eğer ticaret için ise, nisab miktarına ulaştığı zaman zekât gerekir. Fakat kiraya vermek amacıyla elde bulunan taşınmaz mallar, hayvanlar ve diğer şeylerde zekât gerekmez.

FITIR SADAKASI

Fıtır sadakası oruçluyu, (oruçlu iken söylediği) boş sözlerden, işlerden, ve müstehcen konularla ilgili konuşmalardan temizler. Bayram günü ve gecesi, kendisinin ve âilesinin yiyeceğinden fazlasına sahip olan her müslümanın, kendisi ve bakmakla mükellef olduğu müslüman olan kimselerin herbiri için birer sa' (2040 gr.) sadaka vermesi farz-ı ayn'dır. Ücretle çalıştırdığı kimselerin fıtır sadakalarını vermesi gerekmez. Eğer bakmakla mükellef olduğu kimselerin hepsinin fıtır sadakasını veremiycekse, önce kendisinden başlar, sonra yakınlık sırasına göre diğerlerininkini verir. Cenin (ana karındaki çocuk) için fıtır sadakası vermek icmâ ile gerekmez. Bir kimse nâfile olarak bir müslümanın geçimini Ramazan ayı süresince üzerine alırsa, o kimsenin fıtır sadakasını da vermesi gerekir. Fıtır sadakasının bayramdan bir-iki gün önce verilmesi câizdir. Fakat bayramdan sonraya bırakılması câiz değildir, eğer bırakırsa günah işlemiş olur ve bu sadakayı kaza eder. Efdal olan bayram günü namazdan önce verilmesidir. Verilmesi gerekli olan fıtır sadakası, hurma, buğday, kuru üzüm, arpa veya akit (keş, keş peynirin)'den bir sa (2040 gr.)'dır. Bunları bulamazsa, bunların yerine geçen, o beldenin

yiyeceği ne ise ondan verir. (İmam) Ahmed yiyeceğin temizlenerek verilmesini güzel görmüş ve böyle yapılmasını ibn Sîrin'den nakletmiştir. Bir kişiye verilebilecek olan fıtır sadakasını birkaç kişiye veya birkaç kişinin fıtır sadakasını bir kişiye vermek câizdir.

ZEKÂTIN VERİLMESİ

Zekat farz olduğunda, verme imkânı olduğu halde onu vermeyip geciktirmek câiz değildir. Ancak İmam (devlet reisi) veya zekât verecek kimse bulunmazsa o takdirde geciktirebilir. Aynı şekilde zekât toplayıcısı da, kuraklık, açlık ve benzeri mâzeretlerden dolayı zekâtı mal sahiplerinden almayı geciktirebilir. (İmam) Ahmed bu konuda Hz. Ömer'in tatbikâtını delil göstermiştir.

KENDİLERİNE ZEKÂT VERİLECEK KİMSELER

Bunlar sekiz kişidir ve ayetle belirtildikleri için bunlardan başkasına vermek câiz değildir:

Birinci ve ikinci: Fakirler ve düşkünler. Kendisine yetecek olana mâlik olanın dilenmesi câiz değildir. Ancak su istemekte, emânet ve borç istemekte bir beis yoktur. Aç olanın doyurulması, çıplak olanın giydirilmesi, esir olanın kurtarılması vâciptir.

Üçüncüsü: Zekâtı toplayan, yazan, sayan ve ölçenler gibi zekât görevlileri. Bunların akrabâlardan tayin edilmesi câiz değildir. Devlet reisi zekât toplayıcısını, ister belli bir anlaşma yapmadan isterse muayyen bir ücret üzerinden anlaşarak görevlendirebilir.

Dördüncüsü: Muellefe-i kulüb. Bunlar kâfir olup, müslüman olmaları ümid edilen kimseler veya kendilerine zekât verildiği takdirde imanının artması, onun gibi bir başkasının müslüman olması, doğru yola girmesi ya da kötülüğünden emin olunması umulan kimselerdir. Meselâ rüşvet gibi, kendisinin kötülüğünden kurtulmak için verilen birşeyi bir müslümanın alması helâl değildir.

Beşincisi: Köleler. Bunlar (belli bir parayı efendisine ödeyip kölelikten kurtulma) anlaşması yapmış olanlardır. Kâfirlerin elinde tutsak bulunan müslüman bir esire karşılık fidye olarak zekât verilmesi câizdir; çünkü bu da azâd etmek demektir. Yine Cenâb-ı Hakk'ın genel mânâdaki: “Zekâtlar, Allah'tan bir farz olarak, ancak fakirlere ve kölelik altında bulunanlara mahsustur.” (et-Tevbe, 60) âyetine dayanarak, zekât malı ile köle satın alınıp âzâd edilmesi de câizdir.

Altıncısı: Borçlular. Bunlar da iki kısımdır: Birisi, insanların arasını bulup düzeltmek için borçlananlardır ki, bu bir fitneyi söndürmek için borç yüklenen bir kimse-
dir. İkincisi ise, mübah olan herşeyi bir nedenden ötürü borçlanan kimsedir.

Yedincisi: Allah yolunda (savaşanlar). Bunlar, mücahitlerdir. Zengin bile olsalar, onlara savaş için gerekli yardım yapılır. Hac da “Allah yolunda” sınıfına dahildir.

Sekizincisi: Yolcular. Bunlar, yolda kalmış olup, memleketine varmalarını sağlayacak imkânı olmayan kimselerdir. Memleketlerinde zengin bile olsalar, bu gibilere kendilerini memleketlerine ulaştıracak kadar yardım yapılır.

Eğer zengin olduğu bilinmeyen birisi, kendisinin fakir olduğunu iddia etse sözü kabul edilir. Eğer gücü kuvveti yerindeyse ve çalışıp kazandığı da biliniyorsa ona zekât vermek câiz değildir. Eğer kazandığı bilinmiyorsa, zengin ve gücü kuvveti yerinde olup çalışarak kazanabilenin zekattan almaya hakkı olmadığı kendisine anlatıldıktan sonra ona zekâtтан verilir. Eğer yabancı olan daha muhtaç ise, ne yakın ne de uzak olana verilmez, yabancıya verilir. Zekat dağıtılırken yakınlar kayırılmaz, bu mal ile herhangi bir hak ödenmez, herhangi birisi bu mal karşılığında çalıştırılmaz, bu mal ile kendi malını koruyamaz.

Ne zaman olursa olsun nâfile sadaka vermek sünnettir. Gizli vermek daha faziletlidir. Yine, sıhhatli iken, gönül rızasıyla vermek; Hz. Peygamber'in (S.A.V.) bir hadisi gereğince bilhassa Ramazan'da vermek; "yahut açlık gününde doyurmaktır." (el-Beled, 14) âyeti gereğince ihtiyaç anlarında vermek de daha faziletlidir. Nâfile sadaka yakınlara, bilhassa arada düşmanlık olduğu zaman verilirse hem sadaka hem sıla-i rahim yerine geçer. Çünkü Hz. Peygamber (S.A.V.) bir hadisinde: "sevinle ilişkiyi kesen akrabânı ziyaret edersin." buyurmuştur. Akribâlardan sonra komşular gelir; zira Cenâb-ı Hak; "uzak komşuya, yakın komşuya (iyilik edin)" (en-Nisâ, 36) buyurmuştur. Sonra "yahut hiçbir şeyi olmayan yoksulu (doyurmaktır)" (el-Beled, 16) ayeti gereğince şiddetli ihtiyaç içersinde olana verilir. Ancak kendisine veya kendisinden alacaklı olana veya bakmakla yükümlü olduğu kimselere zarar verecek şe-

kilde sadaka vermez. Bir kimse bütün malını sadaka vermek isterse, çalışarak âilesini geçindirebilecek bir durumda ise ve kendisinin güzel bir şekilde tevekkül edebileceğinden eminse, bu şekilde sadaka vermesi, Hz. Ebûbekir de böyle yaptığı için, müstehaptır; aksi takdirde câiz değildir ve kendisi hacr altında kalır. Kezâ, darlığa, veya tamamen yeterli ölçüdeki geçim şartlarından kismaya sabredemeyecek olanın böyle yapması da mekruhtur. Sadakayı başa kakmak haramdır ve büyük bir günah olup sadakanın sevabını yok eder. Bir kimse sadaka olarak birşey ayırır da sonra kendisinin başına birşey gelip bu sadakaya ihtiyacı olursa, bu sadakayı yine de vermesi müstehaptır. Amr b. el-âs da bir dilenciye vermek üzere yemek ayırır da bir dilenci bulamazsa o yemeğe dokunmazdı. Sadaka verilirken iyisinden verilir, gidip te kötüsü verilmez. Sadakanın en efdali, ihtiyacı dışındaki herşeyini vermektir. (Buna “cuhdu'l-mukıll” denir.) ve “Sadakanın en hayırlısı, hâli vakti yerinde olanın verdiği sadakadır” rivâyeti böyle yapmaya aykırı değildir. “Cuhdu'l-mukıll” insanın, âilesinin ihtiyacı dışındaki herşeyi vermesi demektir.

ORUÇ

Ramazan orucu İslâm'ın esaslarından birisidir. Oruç hicretin ikinci yılında farz olmuştur. Rasûlullah (S.A.V.) dokuz sene Ramazan orucunu tutmuştur. Şâban'ın otuzuncu gecesi hilâlin araştırılması müstehaptır. Ramazan hilalinin görülmesiyle oruç farz olur. Eğer hava açık ol-

duğu halde hilâl görülmezse, Şâban ayı otuza tamamlanır, sonra hilafsız orucu tutarlar. Hilâl görüldüğü zaman üç defa tekbir getirilir ve:

«اللَّهُمَّ أَهْلَهُ عَلَيْنَا بِالْأَمْنِ وَالْإِيمَانِ وَالسَّلَامَةِ وَالْإِسْلَامِ وَالتَّوْفِيقِ
لِمَا تُحِبُّ وَتَرْضَاهُ رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ هِلَالُ خَيْرٍ

(Allahım bu hilâli bizim üzerimize güven, iman, selâmet, İslâm ile ve sevip hoşnut olduğun şeyleri işlemeye bizleri muvaffak kılarak doğdur. Benim ve (ey hilal) senin Rabbin Allah'tır. Hayır ve rüşd (doğruluk) hilâli olsun.) der. Hilâl'in görülmesinde âdil tek bir kişinin sözü kabul edilir. et-Tirmizî bunu ulemânın çoğunluğundan rivayet etmiştir. Eğer bir tek kişi hilâli görür de onun şehâdeti kabul edilmezse, o şahsın kendisinin oruç tutması gerekir. Fakat (bayram için) mutlaka herkesle birlikte orucunu bozar. Şevval hilâlîni tek başına görünce orucunu bozmaz.

Yolcu olan köyünün (ya da şehrinin) evlerini arkada bıraktığı andan itibâren (seferi olur ve) oruç tutmaz. Fakat efdal olan, ulemânın çoğunluğunun muhâlefetinden kurtulmak için, oruç tutmasıdır. Hâmile veya emzikli olanlar, hem kendilerinin hem de çocuklarının sıhhatlerinin bozulmasından korkarlarsa, oruç tutmamaları mübah olur. Eğer sâdece çocuklarının sıhhatinden endişe ederler (de oruç tutmazlar)sa, hergün bir fakiri doyurmaları gerekir. Bir zarara uğramaktan korktuğu takdirde hastanın oruç tutması (oruçla ilgili) âyete göre mekruh olur.

Yaşlılık veya iyileşme ihtimâli olmayan bir hastalık dolayısıyla oruç tutmaya gücü yetmeyen oruç tutmaz ve hergün bir fakiri doyurur. Eğer boğazına sinek veya toz kaçarsa ya da elinde olmadan su kaçarsa orucu bozulmaz.

Farz olan oruç geceden niyet edilmedikçe sahih olmaz. Fakat nâfile oruç gündüz zeval vaktinden önce veya sonra niyet edilerek tutulsa da sahihtir.

ORUCU BOZAN ŞEYLER

Bir kimse yer, içer veya yağ ve benzeri şeyleri genizine ne çeker de bunlar boğazına varırsa veya hukne yaptırır (da mak'adından içeriye ilaç gönderir)se ya da kasden kusar veya kan alır ve aldırırsa orucu bozulur. Bunları unutarak yaptığı takdirde ise orucu bozulmaz. Cenab-ı Hak “şafağın beyaz ipliği siyah ipliğinden ayrılıncaya kadar yiyip için” (el-Bakara, 187) buyurduğu için, tanyerini ağardığından emin olmayıp tereddütte olduğu sürece yiyip içebilir.

Cinsî münasebette bulunarak orucunu bozan hem orucunu kazâ eder, hem de ona zıhar kefâreti gerekir. Şehveti tahrik olanın (hanımını) öpmesi de mekruhtur. Yalan, gıybet, sövme ve koğuculuktan her zaman sakınmak gerekir; ancak bunlardan sakınmak oruçlu için bilhassa önemlidir. Oruçlunun mekruh olan şeylerden sakınması sünnettir. Birisi kendisine söverse “ben oruçluyum” der. Güneş tamamen batınca orucu açmakta acele etmek sünnettir. Ancak zann-ı galibine göre de orucunu açabilir. Fecrin doğmasından korkmadıkça sahurunu geciktirmesi de sünnettir. Az da olsa yiyip içmekle sahur fazileti elde edilmiş olur. Orucunu tâze hurmayla, eğer

bulamazsa kuru hurma ile, onu da bulamazsa su ile açar. Orucunu açınca dua eder. Bir oruçluya orucunu açması için ikramda bulunan oruç tutanla aynı sevabı alır. Ramazanda bol bol Kur'an okumak, Allah'ı zikretmek ve sadaka vermek müstehaptır. Nâfile oruçların en faziletlisi bir gün oruç tutup bir gün tutmamaktır. Her ay üç gün oruç tutmak sünnettir. Her ayın onüç, ondört ve onbeşinci günleri tutmak daha faziletlidir. Haftanın perşembe ve pazartesi günleri ile, peşpeşe olmasa dahi Şevval ayında altı gün ve Zilhicce'nin dokuzuncu günü oruç tutmak sünnettir. Zilhicce'nin dokuzuncu günü oruç tutmak en kuvvetli sünnettir; çünkü o gün arefedir. Muharrem orucu da sünnettir; en faziletli olan ise dokuz ve on muharrem'de tutmaktır. İkisini birden tutmak sünnettir. Aşûre günü ile ilgili olarak oruç dışında söylenen bütün ibadetler ve ameller asılsızdır, üstelik bid'attir. Sadece Recep ayında oruç tutmak mekruhtur. Receb ayında oruç tutmanın ve namaz kılmanın faziletine dâir bütün hadisler uydurmadır. Yalnız Cum'a günü oruç tutmak mekruhtur. Ramazandan önce bir veya iki gün oruç tutmak da mekruhtur. Kezâ (ilk gün oruç bitince iftar etmeyip ertesi günün orucuyla birleştirerek) visal oruç tutmak da mekruhtur. Ramazan ve Kurban bayramlarıyla, teşrik günleri (Zilhicce'nin 11, 12 ve 13. günleri) oruç tutmak haramdır. Bütün sene boyunca hergün oruç tutmak mekruhtur.

Kadir gecesi tâzim olunan büyük bir gece olup, Cenâb-ı Hak "Kadir gecesi bin aydan hayırlıdır" (el-Kadr, 3) buyurduğu için bu gece yapılan duâların kabul olunması

ümit edilir. Müfessirler, bu gece yapılan ibâdet ve amellerin, içersinde kadir gecesi bulunmayan bin aylık ibadet ve amelden daha hayırlı olduğunu söylemişlerdir. Bu geceye kadir gecesi denmesinin sebebi, o sene olacak olan şeylerin bu gecede takdir olunmasıdır. Kadir gecesi ramazan'ın son on gününde ve tek günlerin gecelerinde ve büyük ihtimalle Ramazan'ın yirmiyedisindedir. Bu gece Hz. Peygamber'in (S.A.V.) Hz. Âişe'ye öğrettiği şu dua ile dua eder:

(Allahım sen afvedici ve merhametlisin; affetmeyi seversin, beni de afvet.)

Allah en iyi bilir. Allah Muhammed'e, onun âl ve as-hâbına salât ve selâm etsin.

Elhamdulillâh, Allâhû Ekber



مطابع الفرزوق التجارية - الرياض

المعذر ٤٨٢٤٩٨٣ / ٤٨٢٤٨٦٥



أحاديث المشي إلى الصلاة

تأليف

شيخ الإسلام / محمد بن عبد الوهاب

طبع ونشر

الرئاسة العامة لإدارة البحوث العلمية والإفتاء والدعوة والإرشاد

الإدارة العامة للطبع والترجمة

الرياض - المملكة العربية السعودية

وقف لله تعالى

١٤٠٨ هـ